

Berketz István utóda
 cégtulajdonos: KOVÁCS ENDRE
kelmefestő és vegytisztító gyára
 Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám.

Kitüntető: Páris, Bécs, Budapest, Szeged.
 Alapítva 1864.
 Telefon 63-36.
 Vidéki megbízások pontosan teljesítettek.

Gyűjtőtelepek:
 Andrassy-ut 50.
 Lipót-kürt 16.
 Izabella-utca 66.
 Rákóczi-ut 78.
 Ulloi-ut 30.
 Váci-utca 51.

Melyik anya nem ismeri
 ezeket az ijedelmet okozó csecsemőbetegségeket: hányás, bélfuror, hasmenés, stb.? Szerencsés az az anya, aki a «Kufeké» gyermekliszt kiváló tulajdonságait ismeri és tudja, hogy a «Kufeké» gyermekliszt kedvezőnek egészségét megtartja és fejlődését előnyös módon segíti elő. «A csecsemő» című tanulságos füzet ingyen kapható minden elárúsító helyen, vagy R. Kufeké-nél Bécs III.

Kleinert's
 THE BEST
 KLEINERT
 AMBASSADOR

Önkényes ajándék
 azoknak a hölgyeknek, a kik a Kleinert-féle izasztó-lapokat kipróbálni akarják. Kleinert-féle «Gem» (legfinomabb gummilappal). Kleinert-féle «Ambassador» (legjobb trikot-izasztólap). Kleinert-féle «Featherweight és Beauty» (legfinomabb szövött könnyű gummidörzsöl). Ennélfogva teljesen ingyen ajánlunk 300 pár jóllismert Kleinert-féle harisnyatartót (párónként 2 kor. értékben) annak a 300 hölgynek, a kik legkésőbb 1908 aug. 10-éig a fenti izasztólapokról, melyek véleményünk szerint a legjobbak és legmegfelelőbbek, értesítésüket hozzánk beküldik. A választ Kleinert Company, Wien, I., Wollzeile Nr. 9. címre kérjük. A levelek beérkezési határideje 1908 augusztus 10. Oly értesítések, melyek a mi izasztólapjaink egymás fölötti előnyeit részletezik, elsőbbségben részesülnek azokkal szemben, melyek nem egyéb, mint pusztán elismerőlevelek. Ezen izasztólapok minden elsőrendű üzletben kaphatók. A 300 pár harisnyatartó ez év augusztus havában lesz szétküldve. A 300 nyertes hölgy neveit betekintés céljából készenlétben fogjuk tartani.

I. B. Kleinert Rubber Co., New-York
 London, Páris, Hamburg, Wien, Milanó, Brüsszel.

FOLDES MARGIT CREME
 LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ SZER

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szar, mely a haj eredeti szírért adja vissza. Üvege 2 K.
 ZOLTAN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 12445

Akar-e szép lenni?
 Akkor ne használjon mást, mint a legjobbnak általában elismert
Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,
 a melytől rózsás, áde, selymes arczbőrt nyer, eltünteti a ránczokat, szeplőt, májfoltot, pattanásokat, stb.
Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkeményebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló háziszar torok-, szemgyulladás, izzadás és szájbűz ellen. A fogak fehérítése és épentartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mini univerzális háziszar gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelkiismerettel ajánlható.

Egy doboz ára 30 és 75 fillér.
 Rogátsy-féle borax-erem 1 K, borax-szappan 80 f., borax-pónder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.
ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája,
 Budapest, VII., ker., Rákóczi-ut 10. szám.

Serravallo
 CHINA-BOR VASSAL
 Egyiként kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszert gyengékedők, vöröszegények és lábadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-erősítő és vérjavító szor.
 Kitérő 3000-nél több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
 Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben 4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Új zseb-messzelátó kompaszszal és tülörrel
 Összeszerelhető, nagy messzelátóval, egyúttal nagyítógönggyel, gyújtógönggyel és szemüveggel együtt kényelmesen használható, kényelmesen zsebben hordható.
 darabonként csak K 1.50, 3 db K 4.—
 Ha nem tartja, pénz vissza. — Szállítását előfizetés vagy utánvétel mellett. — Ca. és kir. udvari szállító
Konrad János kivittellháza Brűx 1268. sz. (Csehorst.)
 Ingyen és bérmentve küldöm kívánatra mindenkinék főrajegyzékem 3000 képpel.

Feltűnést keltenek TITANIA gőzmozgógépek
 az előbbihez képest 1/3 idő alatt a ruhát hófehérré.
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 :: Képviselek kerestetnek ::
 Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
 O-Oesterr.

Grammofontulajdonosok
 Lemészor legelőnyösebben változtathatók a Grammofonhangszórók közt. Kiszélesített telppel Budapest, VII., Dohány-utca 50. Prospektus és lemez-jegyzék ingyen. 10,000 új szor és ének-felvételek. Magyar, német, német, szerb, lengyel, stb.
 Elsőrendű hanglemezek 1 kor.-tól 4 kor.-ig kaphatók. Külön osztály használt grammofonokból és lemezekből.

SERAIL-ARCZKENŐCS,
 Minden árthatmas alkalmatosságnál!
 Minden Ártalmas alkalmatosságnál!
 az arcot tisztítja, fehéríti és bárszopnyuhává teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill.
Serail-szappan, Epo-szappan kitűnő toletti szappanok a kenőcs használatához. **Serail-creme** szappanok a kenőcs használatához. **Serail-pónder** kiváló finom arcpor három színben, fehér rózsaszín és csermő. Egy doboz ára 1 kor. Készíti **ROZSNYAY MATYÁS** gyógyszerár. Aradon, Szabadságtér. 12994

Ujdonság!
 Amerikai íker fagyaltógép. Egyszerre kétféle ízeűt készíthet és jegesít is. Kisebbségben is használható. Kényelmes, műanyag és könnyű. Kiszállítás azra és tartós. Némelyikben minden háztartásban, cukrászdákban, kávéházban és vendéglőkben.
 Műr tartalom 2 3 4 6 8
 10. — 12.50 15. — 20 25 — Ft
 Leírás és használati utasítás, valamint nagy képek az új gépekről kérésre ingyen és bérmentve küld.
KERTÉSZ TÓDOR
 Budapest, Kristóf-tér.

Jövedelmező mellékép. **HOMOK — ARANY** befektetés.
 ha cementtel lesz keverve és kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendű betonfalazótégélak, cementfödélserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártására fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerűségénél fogva mindenütt üzhető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk üzemünket megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számú jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipzigier Cementindustrie Dr. Gaspary & Co.
 Markranstádt bel Leipzig. 12771
 Különlegességi gépgyár homok értékesítésére.

VASÁRNAPI UJSÁG
 SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, AUGUSZTUS 9.
 32. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

Szerkesztési iroda: IV. Beáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
 Előfizetési feltételek: Egész évre ——— 16 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérel több. Félévre ——— 8 korona. Negyedévre ——— 4 korona.
 Külföldi előfizetésekhöz a postallag meg-határozott viteldij is csatolandó.

A GÖRÖG-KELETI SZERB PATRIÁRKA VÁLASZTÁSA.
 A szerémi Fruska-Gora hegységnek Sztrazilovo nevű, Radicevics Branko — a szerbek Petőfije — által oly szépen megénekelte csúcának a Dunára kifutó tővében fekszik Karlócza, a görög-keleti szerb patriárka székhelye, melyet a hazai görög-keleti szerbek «Szerb Sion»-nak is neveznek. Pár óra járási messzeségben Karlóczától, a Fruska-Gora kies völgyében, a szép bükk- és cserfendők között elrejtve fekszik az érsekséghez tartozó zárdák, összesen 13, melyekben örök pihenőt találtak a Balkánon egykor létezett nagy szerb állam előkelőinek hamvai, pl. Uros czárnak a földi maradványai Jazak zárdában, Lázár czárnak Vrdnikban, stb. A jelesek sirjaihoz, a zárdai templomokban szent ereklyeképpen őrzött hamvakhoz bizonyos emlékeken tömegesen zárdokolnak a hazai és külföldi szerbek, s ennél fogva a fruska-gorai zárdákat az ájtatos szerb nép saját «Athoszá»-nak tartja és a zárdákban élő és imádkozó szerbeknek a megdélését tetemes adományokkal biztosította.

hez tartozó zárdák, összesen 13, melyekben örök pihenőt találtak a Balkánon egykor létezett nagy szerb állam előkelőinek hamvai, pl. Uros czárnak a földi maradványai Jazak zárdában, Lázár czárnak Vrdnikban, stb. A jelesek sirjaihoz, a zárdai templomokban szent ereklyeképpen őrzött hamvakhoz bizonyos emlékeken tömegesen zárdokolnak a hazai és külföldi szerbek, s ennél fogva a fruska-gorai zárdákat az ájtatos szerb nép saját «Athoszá»-nak tartja és a zárdákban élő és imádkozó szerbeknek a megdélését tetemes adományokkal biztosította.

A magyar szent korona országaiba több ízben, de főképen az 1695. évben Csernovics Arzen ipeki patriárka vezetése alatt nagy tömegben bevándorolt szerbek utódainak száma jelenleg több mint egy millió. A görög-keleti szerb egyházat a karlóczai érsek-metropolitapatriárka hat egyházmegye püspökök: a budai, bacsikai, temesvári, verseczi, pakráczyi és károlyvárosi püspökkel kormányozza. Ezen hét egyházmegyében a görög-keleti szerbek 665 egyházközséget alkotnak, 25 zárdát bírnak és az egyes egyházmegyék, községek, zárdák fekvő vagyona, a metropoliára és az egyes egyház-

Az első sorban Günther Antal királyi biztos, tőle jobbra Bogdanovics Luezián, balra Niklits Miron püspök és Joarovicz Fül adósát, a második sorban dr. Günther József, tőle balra Sevcics Mitrofan, Zmejanovics Gavril, Grucics Mihály és Letics György püspökök, a harmadik sorban, balról, dr. Edmund Emil miniszteri titkár.

A KARLÓCZAI PATRIÁRKA-VÁLASZTÁSRÓL. — Balogh Endrőf fővitelo a patriárka pilotában.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

GÜNTHER ANTAL KIRÁLYI BIZTOS ELVONUL A DÍSZSZÁZAD ELŐTT.

szemforgatással leplezett zsarnokság és autokratizmus napja. A három testvér gondviselésnek ráoktrojálta magát Európa kontinensére. Dogmává avatják a legitim uralkodás isteni eredetét. A béke és a rend védelmének örve alatt megteremtik s a népekre oktrojálják a hagyományok, a tekintély, a stabilizmus uralmát. Nemcsak a nyilvános életet helyezik poliziális és katonai fölügyelet alá, de a szellemet és a lelkiismeretet is. A rendőr s a kém betolakodik a családba; meglopja a családi bizalmasság titkait. A cenzura soha sem volt türethetlenebb, a kémrendszer fejlettebb és mindenhatóbb, mint akkor, egy egész ivadék élettartama alatt. A szent szövetség nem viselt egyetlen háborút sem; de rendőrködött szakadatlanul. A diplomácia a katonaság nyakára nőtt. Végére mehetetlen jegyzékváltással, diplomata-furfanggal és szofisztikával intéznek el minden vitás ügyet.

A szent szövetség kora azonban csupán lát-szatra, csak külsőségeiben békés idő. A társadalmat a kontinensen mindenütt a nyugodt, rendes külső alatt kór dúlja, a mely krízissel fenyeget. A szövetséges hatalmak egymásra tartják a konferenciákat s a kongresszusokat. A kór olyan makacs, olyan elterjedt, hogy szükséges a sűrű konzilium. Tanácskoznak Aachenben, Troppauban, Laibachban s végül

BOGDANOVICS LUCZIÁN ÉRSEKSÉGI ADMINISZTRÁTOR A PÜSPÖKÖK ELÉN FOGADJA A KIRÁLYI BIZTOST.

a forradalom s egy ivadék életénél hosszabb időn át viv élet-halál harcot. És milyen egyenlőtlen harcot! A karbonárik, a veri itáliai-erőkölődése heroikus oktalanság; csak a bitónak s a pallosnak ad dolgot; csak Kufstein és Spielberg undok börtöneit tölti meg fogolyal. És még szerencsés, a ki ebben az oktalán vitában bitóra, vagy pallos alá kerül; mert a börtön súlyosabb lakoltatás a halálnál. A veronai kongresszus (1822) Anglia indítványára eltörli a fekete rabszolga-kereskedést; de a fehér rabszolgának, ha a szabadelvűség, vagy a forradalmár gyanujába kerül, nincs irgalom korra, nemre való tekintet nélkül. Nem szül könyörületet, irgalmat a szenvedés, nyomor, a vérözön, mert «Itáliában, Metternich ítélete szerint, minden mozgalom, nevezze magát akárminek, öltson bármi alakot, Ausztria ellen irányul.» az pedig megtorlandó. És a megtorlás szakadatlan folyik. Lombardiában a karbonárik fészkelődése miatt állandó a vér-bírótság. 1821-ben és 22-ben nyolczszázat akasztottak, kétszer annyit deportáltak gályára; a száműzöttek, proskribáltak, menekülők száma legió. Midőn a nápolyi király, Bourbon Ferdinánd Nápoly és Szicília számára a spanyol alkotmányt önként elfogadta s arra esküt tett, Metternich kiáltványban tiltakozott, hogy: «az olasz fejedelmek legitim jogai zavargások árán kicsikart konzessziókkal nem csonkíthatók

A DÍSZSZÁZAD TISZTELEG A KIRÁLYI BIZTOS ELŐTT.

A KARLÓCZAI PATRIÁRKA-VÁLASZTÁSÁRÓL. — Balogh Rudolf fényképe.

meg.» A kis zsarnokok a nagyobb zsarnok e biztatására dehogy könnyítettek valamit alattvalóik anyagi és morális terhein; dehogy törődtek volna alattvalóik aspirációival. Egy más nápolyi királyt, II. Ferdinándot, a kinek istenfelő kormányát Gladstone a kormányrendszerrel emelt istentagadásnak nevezte, a forradalomtól és a liberálizmustól való félelem az öldöklés, a kegyetlenkedés paroxizmusába ejtette. Nemcsak a gyilkolás minden ismert és használatos szerszáma működik fáradhatatlanul; de a spanyol San Hermandad borzalmasságait is életre hívja. Kínzó kamráiban pihenés nélkül dolgozik az anygali szék, az elhallgattató süveg, az izzó sejjűró. Alattvalói elkeresztelik bombakirálynak. Elég ok, hogy valakit megkínzóttasson, hogy széles karimájú kalapot és hosszú szakállt viselt. Modenában IV. Ferencz osztrák főherceg a foglyokkal nadragulyát etet s az örvöngők vallomása elég alap halálos ítélet ki-mondására. XII. Leó pápa legátusa Ravennában fölakasztat hét szabadelvűt és hulláikat az ég madarainak hagyja zsákmányul. Az atrocitások faja és száma fölsorolhatatlan. A forradalmároktól a zsarnokság eltanulja a titkos társulatok alakítását. A gregoriánusokat XVI. Gergely pápáról nevezték el. A sanfedisták nemcsak laikusokból unozozták tagjaikat; voltak közöttük püspökök és más egyházi dignitáriusok. A tagok fölavatásukkor megáldott tört

A PÜSPÖKÖK KIJÖNNEK A KONGRESSZUS ÜLÉSÉRŐL.

GÜNTHER ANTAL KIRÁLYI BIZTOS ÉS ADLÁTUSA, JOANOVICS PÁL, TÁVOZNAK A KONGRESSZUSRÓL.

valóra váltotta álmát az olasz egység kivívásával. Természetes, hogy a szent szövetség korában, a múlt század harminczas éveiben ilyen elvekkel, még ha kevésbé elszánt s ha óvatosabb természet is, nem élhetett olasz földön. Menekülnie kellett, el kellett szakadnia anyjától, a kit imádott, a kiért nem dobta el az életet, a midőn az élettől nagyon megcsömörlött. Előbb francia földön, a Genovához közel eső Marseillesben vonta meg magát, a míg a francia kormány szakadatlan és kicsinyes zaklatások árán megtúrta az olasz politikai menekülteket. Nem volt a karbonari, sem a veri itáliai tagja, a kik a francia földről, Párisból táplálták az olasz mozgalmakat; mert sem dogmáikkal nem rokonszenvezett, sem őket nem tartotta képeseknek és alkalmasaknak az olasz egység megteremtésére. Több fanatizmust, nagyobb elszántságot, több és vakmerőbb energiát kívánt, mint a mennyit talált a karbonárik s a veri itáliai között. Mint-hogy maga is ifjú volt, nem esoda, hogy vakmerő terveit a lelkes, a tapasztalatlan, a nem számolható ifjúságra építi. Megalapítja titokban megjelenő folyóiratát, a *Giovine Italia*-t és *Giovine Italia*-nak nevezi azt a társaságot, a mely nemcsak az olasz egységet teremti meg, hanem a szabadság, egyenlőség és testvériség

A KIRÁLYI BIZTOS FOGATA VISSZATÉRŐBEN A «VENI SANCTE»-RŐL.

A KARLÓCZAI PATRIÁRKA-VÁLASZTÁSÁRÓL. — Balogh Rudolf fényképe.

gyében szabaddá teszi, köztársaságokká gyűjti Európa összes nemzetét. Azzal nem törődött Mazzini, a mivel még ma sem igen törődnek, hogy a szabadság és egyenlőség egymást kizáró, ellenséges fogalmak s hogy áthidalására, kibékítésére a testvériség nem elég hatalom. Mazzini az európai szabadság kivívásában az olasznak szánta a vezérszerepet; az olasz fajnak kellett adnia példát; azért akarta, hogy az olasz a maga erejével, idegen támogatás nélkül vívja ki a szabadságot. Szó nélkül sok a kéméria abban, a mit Mazzini tervelt, de kiméráit, utópiáit a papiroson, a teóriában valószínűkké, elfogadhatókká tudta tenni.

Miután dugába dőlt a vitathatatlanul logikusan megkonstruált terv, hogy a Giovine Italia Szavójába törve, megadja a jelt a forradalom kitérésére s kivívja az olasz egységet, a *Giovine Italiából* megteremtette a *Giovine Európá-t*, a melyben előbb csak a német, a lengyel és Svájc kapott osztályt. Ennek a szövetségének az volt a célja, hogy Anglián, Törökországon kívül egész Európában propagálja a szabadságvágyat s a köztársasági érzelmeket. Hogy a terv kivihetetlen, hogy utópia, a mely csak álmainkban élhet, az a terv arányaiból is kitetszik. Arra azonban jó volt ez a grandiózus álmodozás, hogy nyugtalanítsa a hatalmakat, hogy a Giovine Italia és Európa magára uszítassa Európa összes rendőreit és kémeit s hogy a cenzurát még szemfülebbé és még kicsinyesebbé tegye. Mazzininek menekülnie kell Marseilleből. Előbb Genfben vonja meg magát, mikor aztán a rendőrség nagyon zaklatja, mikor attól tarthat, hogy elfogják, svájci városokban, hol itt, hol amott él rejték helyen. Aszketa életet él, olykor hetekig sem hagyja el a szobáját, részben mert szakadatlanul kell dolgoznia, részben hogy buyóhelyt ne árulja el. Négy fal közül igazgatja és irányítja a *Giovine Italia* izgalmas munkáját. Agensei, a kiknek a költséget adakozás útján és munkájával szerzi, szakadatlanul útban vannak Itáliába, hogy kapcsot teremtsenek a Giovine Italia marseillesi központja s a helyi szövetkezetek között. Mazzini betegé dolgozza magát, hogy az ágenseket utasításokkal lássa el. Roszul táplálkozik, hogy minden pénzt a szövetség céljaira fordíthasson s nem ritkán annyira kiköltekezik, hogy maga alamizsnára szorul. Fiatal vére áhítja a szerelmet, szíve a boldogságot, a családi élet békés nyugalmát s kétszer is lemond a szerelemtől, a boldogságról, a mely kínálkozik, a mely megkísérti, hogy csak céljának élhessen. Elvág minden köteleket, a mely az élethez fűz, csupán anyjáról nem mond le. Ilyen munkára, ekkora lemondásra, ennyi áldozatra csak a fanatizmus képes. Mazzini nem lankad, nem fárad ki, pedig a tapasztalás ugyancsak megtépi illúzióit. Azzal nem törődik, hogy a hatalom üldözi, hogy a karbonárik kigyót-békát rákiáltanak. A mi elkieseríti, a mi az emberből kiábrándítja, az hogy környezetében is akadnak árulók, hogy környezetéből rágalmazták meg. Megutálja az embert, de nem az emberiséget s ideáljáért tovább küzd vakon, makacsul, készen minden áldozatra.

Metternich gondoskodott arról, hogy a francia s a svéjzi rendőrség szakadatlanul a Mazzini sarkában legyen és fáradhatatlanul zaklassa. Mihelyt a *Giovine Italia* jobban mozgolódik, jegyzékeiben állandó a panasz, hogy a francia kormánytól, pedig annak van kezéigényben, Mazzini tehet, a mit akar, hogy nem is kell rejtőzködni. A mindenható bécsi kancellár, Európa hivatalos gondviselője keservesen panaszolja s panaszja, a mit szó szerint adunk, kit ne hatna meg: «Harcoltam a világ legnagyobb katonájával és legyőztem. Szövetségbe kerítettem, egy kalap alá fogtam a császárt, a czárt, a szultánt, a pápát, Európa királyait és fejedelmét. Soha senki azonban annyi fáradságot nem okozott, mint az a sovány, sápadt, rongyos olasz utonálló, a kinek szava mennydörgés, a ki olyan lelkes, a milyenek csak apostolok lehetnek, a ki ravasz, mint a tolvaj, leleményes mint a komédiás, kitaró, mint a szerelmes s a kit Mazzini Jósefnak hívnak». Ez a nagyhatalom, hogy nyugodtabban alhassék s hogy nyugodtabban örökdhessék Európa fölött, a vézna olaszt, a szabadság s az emberiség trubadurját aztán kizaklatta a szabad Svájcba, a neutrális köz-

Sterio festménye.
BERZSENYI DÁNIEL ISMERETLEN ARCZKÉPE.

társaságból, Angliába, a hol aztán az is nyugodtabban folytathatta munkáját, a honnan szabadabban ébresztgethette a szabadságot.
Junius.

BERZSENYI DÁNIEL EGY EDDIG ISMERETLEN ARCZKÉPE.

A napokban egy jóbarátomnál, nemesdéli Stephaich Pál földbirtokosnál voltam a Szigetvár mellett levő Görögfalán, a hol a házigazda szíves volt átadni nekem Berzsenyi Dánielnek egy levelét, melyet nagyatyjához, Stephaich Gáspárhoz intézett a költő. S mely a következőleg hangzik:

Spectabili, Perillustri ac Generos. Domino Domino Gasparo Stephaich, Incl. Comis. Simig. Ordinarii Sudlium, Domino mihi sing. colendissimo.

N. Gomba.

Tekintetes Fő-Bíró Úr.
Különösen tisztelt Drága Nagy Jó Úr!

A' sors úgy hozta magával, hogy nékem néhány esztendőig nem csekély javaimról, hanem csak magamról kellett aggodnom, mely szerint Gombai jószágom kiváltásáról is mind ekkor nem gondolkozhattam; de mivel Uraságoknak máj cselekedete eléggé meg mutatta, hogy gondolkoznom kell, tehát alázatosan jelentem, hogy említett jószágomnak zálogos esztendei eltelvény, változhatatlan szándékomból a kiváltani.

Ugyan azért könyörgök alázatosan Fő-Bíró Úrnak, méltóztatásuk a liquidálándókat liquidálni. 'S nékem a' jószágot a' contractus értelme szerint vissza bocsátani, a' mi éránt is egyenes uri declarációját ezenel ki kérem. A' mi pedig az erdőbeli rá-támnak hatalmas felmérését illeti, kötelességem szerint ezenel tudósítom Fő-Bíró Urat, hogy én azon rátámnak nemesak a' contractus értelme szerint, de cselekedettel is, mind akkorig szabad bírázásban voltam s ugyan azért declarálom, hogy minden legkisebb háborgatásomat vindicálni fogom. Addig is tehát meg jussaim védelmére a törvényes lépéseket meg tehetem, tartóztatva magat Fő-Bíró Úr minden további hatalmaskodást. Melly ebbéli alázatos jelentésem mellett, magamat több ízben tapasztalt Uri dexteritásban ajánlom 's különös tisztelettel maradok tekintetes Fő-Bíró Úrnak Nikla Dec. 31-dik 1821.

alázatos szolgálja
Berzsenyi Dániel.

E levélhez magyarázatul előadom, miszerint a költő atya Berzsenyi Lajos, a ki Hetyén, Vas vármegyében lakott, somogy megyei birtokait zálogba adta és pedig a niklai nagyobb kiterjedésű sógorának Thulmon Pálnak, a gombai kisebb részt pedig nemesdéli Stephaich Gáspárnak.

A költő házassága után csakhamar anyósához öz. Dukai Takács Ferencnéhez Sömjénbe költözött s annak birtokán gazdálkodott. Anyósának 1804. évben történt halála után pedig

a sömjéni birtokot Ajkay Jánosnak zálogba adta, míg az ingóságokat Kunoss Jakabnak, — Kunoss Endre írónk atyjának — eladta, s ő maga családjával Niklára költözött, a hol az anyai nagyobb birtoka volt. A hetyei birtokból atya élt, neje birtokai pedig szétszórva, több községben voltak s így ezélszerűbnek látta a Somogyba költözést, — bár atya mindig ellenzte azt.

A niklai birtok 2000 forintért volt zálogba adva s Berzsenyi Lajos ezt az összeget évek óta készen tartotta a kiváltás esetére, — de fia azt a házasságával járt költségekre elköltötte, melyet azonban a költő bőven fedezett neje birtokának zálogbaadásával.

Az atya ellenszénének oka úgy látszik, az volt, mert Berzsenyi Lajos, a ki szintén lakott Somogyban, nem akarta, hogy fia oly messzire menjen tőle. Ő ugyanis már akkor beteges, tehetetlen ember volt s életének utolsó, csaknem húsz évét ily állapotban kellett végigszenvendnie; ezért csak nagy ellenszégülés után adta át fiának a szekrény kulcsát, melyben az irományok voltak s könyvekre fakadva mondta el Cassandra jövődőlését. A költő, fájt szívvel bár, de búcsút vett a szép Kemesaljától s állandóan Somogyba költözött, — kiváltván az atya által Thulmon Pál rokonának zálogbaadott anyai birtokait.

A költő ekkor mintegy 1100 hold, később a gombai birtok kiváltása után, 1200 hold földnek úrává, s a gombai hegyen 40 hold szőlője lett.

E szép birtokhoz a költőnek egy sövényfalra épült kis parasztház volt a lakása, s csak midőn ez már leszakadással fenyegette, építtetett 1812-ben egy másik házat; ez is egyszerű volt, — tömésfállal, szalmatetővel, de mégis kényelmesebb a régivel.

Nem áll tehát az állítás, hogy a költő az atyjával való viszálly következtében jött le Somogyba; a mi abból is kitűnik, hogy ő nem atyjával Hetyén, hanem Sömjénben lakott, a hova az atyai házból neje óhajára költözött. De meg azt igazolják a költőnek atyjával még Nikláról való levelei is, melyek mind a legnagyobb tiszteletet és szeretetet tanúsítják.

Berzsenyi Lajos bár szigorú, de jószívű, szorgalmas ember s emellett igen fölvilágosított fő s híres ügyvéd volt.

Midőn unokatestvérének, dukai Takács Istvánnak nejét, dukai Takács Juditnak anyját Vitnyédy Teréz Dükában 27 évi boldog házasság után 1811 évben szeptember 3-án eltemették, Németh Pál kis somlyói ev. prédikátor minden atyafiától versben búcsuztatta el. Berzsenyi Lajosra térvén, tőle a következőkép búcsuztatta:

«Egyházas — Berzsenyi Berzsenyi Lajos Úr!
Rólad emlékeztévén, szíven ugyan megszur,
Mert ha atyafi nem volnál is mi hozzánk,
Még is megérdemlenéd e szótam hozzád!
A sínylőddel vagy régen egy osztályban,
Igy éldelgesz holmi házi ispotályban.
Köszönöm házaamhoz vonzó szívességed!
Hordozhasd békével sok erőtlenséged!
Majd mikor néked is eljő a vég óra
Készen fejed hajts a mindenható szóra,
Hogy mint éret búzát, szépen learasson,
A mennyei esztré betakaríthasson.»

Ez alkalommal Németh Pál kissomlyói és Döbrentei Lajos bobai ev. predikátor által mondott halotti beszédeket a család Szombat-helyen ki is nyomatta. E 68 oldalra terjedő könyvből, — mely nálam is megvan, — irtam ki a fentebbi sorokat.

Beamatom még a költőnek egy eddig ismeretlen arczképet, melyet az 1812—1814 körül Somogyban járt Sterio nevű olasz festő festett. Az eredeti miniatűr, elefantcsontra festett kép birtokomban van, nagyméretű, néhai Berzsenyi Lászlóné szül. Noszpoly Juliától kaptam, a ki a költő fiának volt a felesége s Niklán a költő házában lakott.

Noszpoly Tiwadar.

A BÜVÖS ERSZÉNY.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta KRÚDY GYULA.

Viczky elbucszott a gyámajától.

— Édes fiam, — mondta Baracska bácsi szinte meghatóttan, — verd ki a fejedből Pátyol Rózsikát. Én mondom neked, a ki az éle-

tem ismerem, hogy az egész tervet a vén Pátyol eszelte ki, mert nagy gazember az öreg. Nyakadba akarja sózni egyik lányát. Színészkedés az egész. Minden fiatalembernek kivételnek illyesféle hálót. Sok belebukik, némely elkerül. Ne higgyél azoknak a lányoknak, a kiknek semmijük sincs. Azok mindig komédiának. Fiatalság: bolondság. A szerelem elműlik és marad a szegénység. No, aludj jól. A «Griff»-ben jó szobák vannak. Aludt benne az apád is.

A míg Viczky a Blásik János kíséretében — a ki lámpát vitt előtte, — a «Griff» felé halogott, mindenféle zavaros gondolatok és érzelmek torlódtak össze benne. Most már bizonyos, hogy a mi vagyunkja volt, az eltűszött a gyámajja kezén, a mint az előrelátható volt. Nem is nagyon haragudott az öregre. Természetesnek találta, hogy elköltötte a gondjaira bizott pénzt. Ismerte már az embereket annyira, hogy meg tudott nekik bocsátani. De már most mi lesz tovább. Azzal állítson be Rózsához, hogy még egy szoknyát sem vehet neki a vagyonából? Mert ha a zöld erszényt nem találja meg, akkor semmije, semmije nincs. A zöld erszény pedig mind bizonytalanabbá válik, hisz Baracska bácsi a föld alól is előkerítette volna a pöreit folytatásához.

Egy utczakeresztezésnél a vak éjszakában megállott Blásik János a lámpával és az utat mutatta:
— Vigyázzunk a kanálisra, kiszagdom. Sok ember kitérte már itt a lábát.
Mikor a veszedelmes ponton átjutottak, Viczky így szól Blásikhoz:
— Tudja-e, János, hogy egy kis baj van az apai jussommal?
— Tudom, tudom, — felelt Blásik. — Az egész város tudja régen. A szegény tekintetes úr nem tehet róla. Kutyaszennvedély a pörös-ködés.
— Hát azt az erszényt, a mit a fekete kakas elvitte, keresték-e?
Blásik megállott a lámpással. Suttogó, szendélyes hangon válaszolt:
— Kerestük, de hiába kerestük. Jó helyen van az!
Viczkynek megdobbant a szíve.
— Hol van, János?
Blásik a szájára tette a kezét és a fejét rázta. Egy darabig küzdött magával, aztán kimondta:
— Az erszény nem lehet máshol, mint özvegy Viczky-nél, a ki a kertünk végében lakott. De most már nem mondom többet.

Elérték a «Griff»-et. A régi, tisztújítás-korabeli szálló, mint egy nagy, fekete sárdomb emelkedett ki az éjszakából. A földszinten világos volt és cigánymuzsika hangzott ki a varostélyos ablakok mögöl. A nagybögő morgásába hangos poháresengés vegyült.

— Ugyan kinek van olyan széles kedve? — kérdezte Viczky Gábor. — Itt nem igen lehet majd aludni az éjszaka.

Blásik János felkapaszzkodott a sarokkőre és bepislógott a színes függönyökön, a melyekre Kossuth és Rákóczy képe volt festve. Nevette tért vissza:

— Ugyan ki mulatna más, mint Zathureccky tekintetes úr. Nincs ebben a vármegyében másnak pénze a mulatozásra.

Viczky emlékezett Zathurecckyre még a gyermekkorából. Akkor is országraszóló lump volt az öreg Zathureccky és ő volt a leghíresebb tánczos. Eszébe jutottak a bolondnál bolondabb tréfák, a melyeket atyjával együtt követett el a híres tréfacsináló. Egyszer csaknem felgyűjtötták a házat jövedvényben. De az sem volt

az utolsó dolog, a mikor Zathureccky egy szakjót új krajczárt szór ki a Viczky-ház ablakából a hetivásáros nép közé. Olyan dulakodást, marakodást se látott azóta a világ. «Viczkyre rájött a bolondja! — kiabálták az emberek és az egész város összecsődült kapkodni az «aranyak» után. Igaz, hogy a félrevezetett utczai nép sorban bevverte a Viczky-ház ablakait, de Viczky Ede csaknem halálra kacagta magát.

— Köszönöm, Zathureccky. Igazi aranyakkal sem csinálhattunk volna nagyobb kutyakomédiát.

— Látod, hogy olesón is lehet mulatni, — mondta Zathureccky és azóta vált szokásává Viczky Eduárdnak, hogy az aranypénzei közé új krajczárokat kevert. Zathureccky megtanította takarékoskodni.

Az emlékezésre Gábornak fellemegeedett a szíve és felkiáltott:
— Ejnye, hát él még az öreg, meg kellene nézni. Az étkész-szoba kilencére tette a kezét, de Blásik János elébe ugrott:

— Majd én megyek előre, kiszagdom. Nem igen tanácsos ide belépni akkor, ha az urak mulatnak. Néha pisztolylövészel fogadják a hivataln vendéget, de a borosüveg: az biztos.

Egy perc múlva, amint Blásik János bement, felpattant az ajtó és egy szikár, őszbeasarodott, pirosképi férfi lépett ki rajta. Az egyik lába kissé biccegett, de azt ügyesen rejtette, hogy szinte affektációnak látszott a sántasága. Két karját ölelésre tárta:

— Viczky! — kiáltotta. — Egy igazi Viczky van a szemhatáron és ezt mi csak most tudjuk meg! Ezer ördög. Még tán a mozsarak sem pukkantak, a mikor jöttél? Ejnye, ejnye, mért nem irtad meg előre a jöveveled?

Megölelte Viczky Gábert és kétoldaltól megcsókolta az arcját. Tetőtől-talpig végignézte.

— Megeméresedél! — mondta elismerőleg. — De az apádhoz nem hasonlítasz. Inkább az anyádhoz. Ezek az ábrándos tekintetű szemek, ez a beszédes kis száj az édesanyádé... Engedd meg, fiam, hogy megmondjam neked, szebb asszony, mint az édesanyád, nem volt három vármegyében. Mit csinál, egészséges?

Viczkynek eszébe jutott, hogy már régen kapott levelet az édesanyjától Bécsből, a hol azóta a bárónőnek szegénynek sora jobbra fordult és alapítványi hölgy lett.

— Nincs semmi baja, — felelt.

— Kérek, el ne felejtésd hódoló kézesókot átadni, ha véle találkozol. Bizonyosan emlékezi fog a bolondos Zathurecckyre. Én mindig olyan jó bolond voltam a hölgyek körül.

A tágas étteremben a középső részt a cigánybanda foglalta el. Ott muzsikált a Kövér Bencei Gyula, a ki három aranyórát hordott mindig a mellényében és az ingeit Bécsben mosatta. A híres Bencei cigányba ojtott úr volt. Dehogy is fogadott volna el pénzt a régi világban, tönkrement gavalléroktól. Minek? Neki több volt, valóságos cigányprimás volt. Házai, földjei voltak. De ha Zathurecckytől öt forintot kapott, jobban örült annak, mint ha valamely megzavargodott lécsiszár százasokat dobott a tányérjára. Ismerte, hogyne ismerte volna az öreg Viczkyt. Egyszer ezerforintot ragasztott a homlokára. Az ilyesmit nem szokás elfelejteni. Tussal fogadta Viczky Gábert és Zathureccky oly büszkén kapaszkodott a fiatal ember karjába, mintha a trónörököszt vezetete volna.

— Nini, ezek talán nem tudják, hogy semmim sincs? — kérdezte magában Viczky, a mikor az alázatosan mosolygó cigányok, pincérek sorfala között elhaladt.

A sarokban egy kis asztalka állott, rajta egy félliter lőre, a míg a cigányok körül ezüstvedrekben pezsgő állott. Az asztalkához vezette Zathureccky Gábert és ott nagy szer-tartásosan helyrelel kínálta:

— Ne ved meg szerény asztalom. Mit parancsolsz? Pezsgőt vagy szilviumot. Én sohasem iszom pezsgőt, csak kocsisbort.

Viczky tapintatosan felelt:
— Veled tartok.

Zathureccky megtöltötte a poharakat.
— Isten hozott, fiam, csakhogy már egyszer mi is eszedbe jutottunk. Remélem, most már itt maradsz nálunk. A homok csak a homok mellett érzi jól magát. A hol egyedül van a homok, ott elfújja a szél, de a sok homokkal a vihar sem birt. Mi homokok vagyunk. Még egyszer: Isten hozott. És ha valami hivatal kell, csak nekem szólj.

Egyelőre nem szándékozom hivatalat vállalni, — felelt Viczky röstelkedve.
— Nono, valamiből csak kell élned, fiam. Nem hiszem, hogy az öreg Baracskatól húsz krajczárt visszavashass. Könnymű ember, de meg kell neki bocsátani, mert vannak jó tulajdonságai is. Igunk, Gábor.

A bor savanyú és dohos volt, igazi kocsisbor, a mely kinyitja a bicskát az ember zsebében. Zathureccky észrevette, hogy Gábornak nem izlik az ital.

— Parancsolsz pezsgőt? Van annyi, a mennyi kell. Hé, Barkó úr!

Rákiaított a fogadásra, a ki a Viczky Gábor megbámulására szintén a szobába sompolygott. A vörösképi emberke ügyetlen hajlongással közeledett.

— Hány üveg pezsgóm van még a pincében? Barkó előrántotta könyvecskáját és hadarva felelt:
— Ha a mai fogyasztást is beleszámítjuk, még hatszázötvenhárom üveg áll odalenn, vagy legalább is kell állnia.

Zathureccky fejedelmi kézmozdulattal elbocsátotta a fogadást és Gáborhoz fordult:
— A mint láthatod, pezsgóm van elég, ha pénzünk nincs is. Kíváncsi vagy, hogy honnan van annyi pezsgóm. Hát a múltkoriban nyertem ezer üveg pezsgót.
— Jeles ember lehet, a ki ezer üveg pezsgóba fogad.

Zathureccky nevetve fújta a füstöt a meny-nyezet felé:
— Koránsem jeles ember. A rugás Bunkó bácsi, a nyugalomba vonult uzorás az illető. A vén gazember, a ki hosszú életében még az elhasznált gyufaszálakat is összegyűjtögette fütőanyagának tétire, vénségére megengedte magának azt a luxust, hogy idejárjon a Griff-kávéházába egy pohár tejeskére. El szokott üldögléni egész éjszaka, mert aludni nem tud és a világosságot ingyen kapja. A minap aztán éjszakai unaloműzből egy kis büvészetű elő-adást tartottam a fiúknak a billiárd-asztal felett. Ezüstforintosokat varázsoltam elő a fülekből, gallérokba, zsebekből. Az öreg Bunkó csakhamar érdeklődni kezdett és a sarokból odatipegett. Villogó szemmel kísérte az ezüstforintosok bűvös vándorlását, eltűnését és a midőn az ő zsebében találtak meg az eltűnt forintot, magánkivül volt az öreg a meglepetéstől:
— Becsületemre, — dadogta, — sohasem hordok magammal többet tiz krajczárnál, mert félek a rozg emberektől...
— Pedig ott, a honnan ez a forint kikerült, van még több is, — mondtam, «visszaadván» neki az ezüstforintosát.
— De bizony nincsen, — esküdözött az öreg. — Hisz csak ismerem a kabátomat, —

DÍSZLŐVÉS A KIRÁLYI LEIRAT FELOLVASÁSÁKOR.

kiáltott fel, össze-vissza forgatva a megzöldült, ezerszorosított alkotmányt, a mely tagjait fődte.

— Hát én mernék fogadni, hogy legalább tíz ezüsterforint van a zsebeiben. Száz forintot teszek tíz üveg francia pezsgő ellen. (Mert éppen szomjasak voltak a fiúk.)

A ragyás Bunkó nem szólt semmit; kiment az udvarra és miután megegyeszer alaposan keresztül-kasul vizsgálta zsebeit, vigyorogva tért vissza.

— Tartom a fogadást! — kiáltotta.

Nyomban papirost, tintát hozattam és Fabula fiskálist felállítottam a piquet mellől.

— Húzd fel az eszed, pörvesztő, — mondtam neki, — olyan legyen az az irás, hogy akár a törvény előtt is fogantja legyen.

— Nono, — dörmögte a vén Bunkó, mert a törvényről nem szeret hallani.

A tanuk aláírták az irást, én pedig Bosco nyomdokain haladva, kiráztam az ezüsterforintosokat az öreg kabátjának a belső zsebéből.

A vén gazember kéült-zöldült, de fizetett.

Másnapra már el is felejtettem az egész históriát, a mikor a kávéházban a hátam mögé lopózik a vén Bunkó és a fülembe súgja:

A DÍSZLŐVÉSRE FELÁLLÍTOTT ÁGYÚK.

A KARLÓCZAI PATRIÁRKA-VÁLASZTÁSÁRÓL. — Balogh Rudolf fényképe.

— Tekintetes uram, fogadnék ám ma is.

Linneburg kapitány, a partnerem, éppen tric-et irt ellenem, roszkedvően feleltem:

— Hagyjon békét, ma nem játszunk.

Az uszorás szemtelenül felelt:

— A tekintetes úr revanche-sal tartozik.

Erre elfogyott a békétüresem, pedig fát lehet vágni a hátamon, olyan türelmes ember vagyok. Felgrottam.

— Szedte-vedte, vén gazember. Én neked revanche-sal tartozom? Hát te ugyan miféle revanche-ot adtál nekem a kiuzsorázott nagyanyai jussomért?

— Pardon, — felelt Bunkó. — Az régen volt, elévült. De ez csak tegnap volt.

— Helyes, — mondtam, — fogadok, de csak száz üveg pezsgőbe.

— Tartom! — kiáltott fel a ragyás Bunkó.

Fabula ügyvédet megint felállították a piquet mellől és az ügyvéd megírta a kontraktust. Bunkó diadalmasan állott ki a kávéház közepére.

— No, tekintetes úr, most lássuk a forintosokat. Minden zsebemet bevartam.

Csakhogy az öreg Boscónak erre is volt

BOGDANOVICS LUCZIÁN ÉRSEKI ADMINISZTRÁTOR A TEMPLOM ELŐTT VÁRJA A KIRÁLYI BIZTOST A «VENI SANCTE» ALKALMÁVAL.

módszere. A forintosok bizony csak kipotyogtak az ócska kabátból, mire a varázsszavak elhangzottak.

Bunkó Mihály csaknem összerogyott ijedségében.

— Vízet! — hörögte és homlokán kidagadtak az erek. — Csalók, haramiák körmei közé kerültem. Zsiványok! Segítségek!

Tombolt dühében a kávéház közepén és a nézők harsogó kacagása kísérte a vén gazember kétségbeesett üvöltését. Szép is, a mikor a hóhért akasztják.

— Nem fizetek! — jelentette ki végtére.

— Fabula, holnap add be a keresetét.

— Egyezkedem, — esdekelt az uszorás.

Fabula jóízű ember, de nem szereti, ha piquetnél zavarják. Hátat fordított a vén gazembernek.

— Legyen szerencsém holnap irodámban, Bunkó úr, a kishíd mellett, balra...

— Csak nem viszem az irhám a vágóhidra! — üvöltött Bunkó. — Inkább fizetek. De én is veletek iszom.

— Az nincs a szerződésben, — feleltem. — Én csak urakkal iszom.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

A népszerűség. Az akcióba lépett história most valósággal foot-ball-t játszik az ottoman birodalomban a basákkal. Csak úgy röpködnek a hatalmas és tekintélyes urak: az egyik ki az országból, a másik be az országba, az egyik fölfelé, a másik lefelé. A csatárok lödítják, a «kapuvédők» meg elfogdoszák őket. Hogy a nagy játék végén melyik hol áll meg: melyik marad belül és melyik reked kívül, azt most még csak Allah tudja, egyébként még a próféta sem. Mert túlságos optimizmus lenne azt hinni, hogy a mi a szultán birodalmában történt, az már befejezett érvénybe lépése egy új rendnek, új szellemnek és hogy már semmi se lenne hátra, mint a lelkek lehiggadása. Szép lenne, ha így lenne; de az ilyen óriási változásokat — ezt tudhatjuk — a história nem adja se könnyen, se olcsón. Egy birodalom évszázados intézményei nem másulnak meg máról-holnapra, csata, vér és szenvedés

ezért árnyékot vetett erre az értékre igen sokak szemében éppen azok közül, a kik a lelkek tartalma szerint hivatva lettek volna rá, hogy szeressék és becsüljék őket. De elhatalmasodott rajtuk az érzés, hogy a népszerűség egy kerülővaló valami, a mi, ha az indítéka nemes elementumokból alakult is: mindenestre fonák sötét árnyalmas tétel, mert a népszerűség fanatikus és lelkiismeretlen hajszolása. Ha temérdek sokan szerzik is meg méltatlan módon, ha sokan élnek is vissza vele, a népszerűség, a megérdemelt és megokolt népszerűség mindig érték marad, a melynek nagy erkölcsi tartalma van és a melyet maga az igazságos történelem is honorál.

A Petőfi-kultusz. Egy régi és előkelő fővárosi napilap a héten cikket közölt a Petőfi-kultusz hanyatlásáról. Ennek a hanyatlásnak, a cikk szerint, kétségtelen szimptomája lenne az, hogy a segesvári csata évfordulóján ren-

hatása, hanem alkotásokat is inspirált és intézményt tudott emelni a maga kultuszának. A Petőfi-ház mai alkotás, a Petőfi-irodalom szakadatlanul gyarapodik, a Petőfi-szellem, képzelete egy színvonalú munka köntösében a mi korunkban is rengeteg hatással volt a közönség lelkére. Hogy a Petőfi-kultusz lehányatott volna Magyarországon, ezt a vádat, hála Istennek, könnyen elviselhetjük, mert — nem igaz.

Az élet fantáziája roppant termékeny a tragédiák és szerencsétlenségek kieselésében, éppen ezért példátlanul már maga se igen tud produkálni, de a katasztrófák véres megfekte virágai között mégis terem olyan, a mely a fásultabb szívet is megdobbantja és szokatlanabb távlatokat tár föl megriadt szemünk előtt. Az öngyilkosok bús hadában nem ritka, a ki azért dobta magát oda a gyors halálnak, mert rettegett a lassú meghalás gyötrelmeitől.

TALÁLKOZÁS AZ AUTOMOBILLAL. — Löwy Géza rajza.

nélkül és ha most ez történné, a történelem olyan unikumot produkálna, a melyet még soha se iktatott ideig a lapjaira. De nekünk nem dolgunk, hogy a történetíró szemével nézzünk, csak szerény krónikások vagyunk és az ilyen rendkívüli megnyilatkozás bőven ontja a jelenségeket, a melyek alkalmasak a kommentálásra. Ilyen jelensége például a török eseményeknek a népszerűség rehabilitálása. A konstantinápolyi táviratokból látjuk, hogy a modernizálódó Törökországot, mint állam-organizmust a népszerűség rendezi be. A gyűlölt basákat elkergetik és népszerű basákat tesznek a helyükbe. A népszerűségnek, mint értéknek az erkölcsi megítélése nagyon megzavarodott. Föltétlenül hiteltű ez az érték nem is lehet soha, mert megszerző erejének nem minden forrása fakad a tiszta erkölcs, az igaz erény sziklatalajából. Sőt ezen a területen kívül igen nagy bőségben fakadnak vizek, a melyek a könnyen megejthető lelkek bizalmába viszik az ügyes és számító kormányos hajóját. A népszerűség megszerzése körül fölbujránzott sok hamisság, visszaélés és lelketlenség éppen

dezzet emlékünnepről a segesvári közönség az idén nem mutatott megfelelő érdeklődést. Ha így történt, ez semmiesetre se válik a segesváriak dicsőségére, de igen-igen messze van attól, hogy egyben a Petőfi Sándor dicsőségének és kultuszának a meghalványodását jelentené. Ha a Petőfi-kultusz Magyarországon aláhanyatlának, ez szégyen lenne a kor lelke: egy ilyen állítás tehát súlyos vád, a melyet valamennyiünk érdekében alaposan meg kell vizsgálni. Azt hiszem, erre annál bátrabban vállalkozhatunk, mert nincs okunk tartani a vád igazolásától. A segesvári ünnep részvétele csak akkor szélesedhet ki a maga lokális jelentőségéből, ha ennek a részvételenek adatait találunk nemcsak ott, a hol a költő meghalt, hanem ott is, a hol — tovább kell élnie. Vajjon Petőfi költeményei kevésbé kelendők és kevésbé közközlöttek-e ma, mint voltak ez előtt? Az új generációk lelke elzártabb-e előttük, mint volt a megelőzőké? Ezekre a kérdésekre biztos és határozott nem-mel felelhetünk. Nemesak, hogy meg nem fakult és meg nem fogyott a költő

Akad olyan is, a ki nem sajnálta a maga életét a máséért vagy másokéért. Elment valakinek könnyebbé tegye az útját. Azokról a nobilis lelkekről beszélünk, a kik elég erősek a legnagyobb lemondásra, de nem elég erősek a saját hőstettük elviselésére. De az asszony, a ki meghal, megöli magát, mert elviselhetetlen neki nem is az elvesztése az urának, hanem már az a tudat is, hogy el fogja veszíteni, kétségtelenül a legtrikább jelenség az erejükvesztett szerencsétlenek hadában. A Málnay Jenő tragédiája olyan, a mely okvetlenül reflexiókat kelt minden érző és gondolkodó emberben, mert a rendkívüliség csillama fénylik rajta. A részvét kijár neki mindenkitől, hiszen egy nagy emberi érzésnek szegény, véres elesettje. De míg az egyik ember csak a szerencsétlenségét látja és siratja meg: a másik, a ki mélyebben néz és a tekintete át tud hatolni a tragédia végén aláomlott fekete kárpit szövetén, a feketeségen túl az immáron elhőmpölygött mult vizén láthat olyat is, a mitől elkáprázik a képzelete. Semmit se kap

A LONDONI OLIMPIÁSRÓL. — A magyar lobogó felvonása a Stádiumban a világbajnokság kivívása alkalmával.

az ember ingyen; még a szenvedést sem. A nagy fájdalommal nagy gyönyörűségeért fizetünk, mert hiszen vesztes csak az lehet, a kinek volt veszíteni valója. Nagyon boldogtalan csak az lehet, a kitől egy nagy boldogságot rabolhatott el a végzet. Az örömmel, a gyönyörűségnek, a boldogságnak micsoda ragyogó teljessége virulhatott egykoron ennek a szegény, szánandó asszonynak a lelkében, ha e boldogság könyörtelen elmúlásának már a tudata elég volt, hogy tovább élni se kívánjon! Ez az élet rövid volt, de nem volt szegény; ez az élet gyászos feketeségbe omlott, de nem volt fénytelen; ez az élet a szerencsétlenség prédája lett, de áthaladt az emberi sors olyan virágos mezőin is, a melyeket sok-sok ezernyi embernek a lába soha se érinthetett, legföljebb csak epedő sóhajtása szállt feléje. A fejfájára rá lehetne írni: Itt nyugszik egy asszony, a ki még egészen fiatal volt és már elveszítette a legnagyobb boldogságot. — Szomorú fejfa, de vajjon nem még szomorúbbak-e azok, a melyek emberek sirján állanak, a kik nagy kort értek meg, a nélkül, hogy csak meg is találták volna a boldogságot?

Tragikomédia. Janovics Jenő, a kit néhány hamis száz líras miatt ártatlanul, de annál alaposabban megkínóztak a bella Veneziában, színházigazgató, dramaturg, jeles esztétikus, tehát megvan közte bőségesen a jogcizme, hogy a temérdek bosszúsága közepett is megérezze (nem merem azt írni, hogy élvezze) azt az erőteljes komikumot, a mely az ő tragikus esetében duzzad. Már abban is van valami komikum, — igaz, hogy keserű komikum, — mikor a jogrend megbüntet valakit azért, mert — megcsalták. Pedig mindig ez történik, ha valaki hamis bankóval fizet, a melyet ő igaznak kapott. De rettentően megnő és kiszélesedik a tragikomikum, a mikor egy magyar

embernek gyűlik meg a baja a hatósággal hamis pénz miatt, Velenczében. Tíz-tizenöt esztendő óta Velence minden nyáron olyan magyar városá alakul át, mint Debreczen vagy — Karlsbad. A Lidó strandján erősebben dominál a magyar szó, mint a budapesti korzón, a mi közlendője a fürdőigazgatóságnak van, az magyar nyelven, még pedig jó fogalmazást, hibátlan magyarsággal ragyog a hirdményeken, táblákon és figyelmeztetéseken. Tehát rengeteg magyar ember jár Velenczébe: de azért a velencei magisztrátus egész bátran kitűzhetné jutalmul a Dogé-palotát annak a magyar embernek, a kire őt napi velencei tartózkodás alatt sehol se kentek rá, vagy legalább nem próbálták rákenni hamis pénzt, ha többet nem is, legalább egy tíz centesimist, argentinai garast, forgalomból kiment, üllő Helvétias svájci frankot, régi nápolyi pénzt, vagy pápai lírát. Ezt a jutalmat bátran ki lehet tűzni, mert senki se fogja megnyerni. A grekó-nak, e rossz pénznek egy óriási áradata hőmpolyóg a lagunák varázsosan szép városában és a sodra természetesen az idegenek zsebe felé tart. Az ember szinte eltűnődik rajta: ilyen rengeteg idegenforgalom mellett honnan marad még egyre ez a temérdek grekó az idegenekkel — aprópénz útján — legsűrűbben érintkező emberek: pincérek, borbélyok, gondolások, hordárok használatára? E sorok írójával ezelőtt négy évvel megesezt, hogy kilencz líra között, a mit egy tíz líras bankóból adott vissza a borbély, nem kevesebb, mint hat darab volt — más, mint a minnek lennie kellett volna. A derék Figaró, mikor lefordított érte, udvariasan mosolyogva ezt felelte:

— Nem rossz pénz ez, uram, mert ime, ha követeli, adok én valódit is helyette!

A grekónak ez a közéletisége bizonyára nem irigylendő specialitása a gyönyörű városnak és a kolozsvári színházigazgató malőr-

jéből úgy látjuk, a velencei hatóságok rajta is vannak, hogy végre kiküszöböljék. Hogy ebben a buzgalmukban ártatlan embert kínóztak meg, ez kellemetlen eset, de tudva, hogy tévedés a rendőrséggel is megeseik. Hiszen, ha tévedni nem lenne emberi dolog, Janovics direktor úr se adott volna becsületes igaz bankót a hamisért.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY. (Vége.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

Lujza nem felelt, megszorította Franco kezét.

— Semmire sem voltam való, — szolt Franco szomorúan, — nem tudtalak támogatni.

— Mindent megtettél, a mit tudtál.

— Ezt mondva, Lujza hangja tompa volt, de mégis különböző attól, a mikor ezt mondta:

— Az én szívem hideg.

Férje ismét karon fogta, visszatért vele lassú léptekkel a kikötő felé. Kedves karja nem volt mozdulatlan, mint az imént, izgatottságot, küzdelmet árult el.

Franco megállt és csendesen mondta:

— És ha Mária-hoz megyek? Mit mondjak neki rólad?

Lujza remegni kezdett, férje vállára hajtotta fejét és súgta:

— Nem, maradj!

Franco nem értette.

— Mit? — kérdezte.

Nem hallott feleletet, lassan-lassan lehajolt arczával, látta, hogy Lujza ajkait nyújtja feléje s odallesztette a magáét. Szíve vert, erősen vert, még erősebben, mint a mikor szerelmében először csókolta meg Lujzát. Felemelte arcát, beszélni sem tudott. Végre sikerült ezeket a szavakat mondania:

— Megmondom neki, hogy megígérted...

— Nem, — suttogta Lujza szomorúan, — azt nem tehetem, ne kívánd tőlem, nem lehetséges többé.

— Mi nem lehetséges?

— Oh, jól érted! Én is jól megértettem, a mit mondani akartál.

Lujza folytatta útját, félbe akarván szakítani ezt a beszélgetést. Mégis férje karját fogta, a ki megállította őt.

— Lujza! — szolt szigorúan, szinte hevesen. — Így hagysz engem eltávozni? Tudod mit jelent ez nekem, ha így kell távoznom?

Lujza ekkor lassan kihúzta karját az övéből és jobbra fordult az oldalfal felé, oda-támaszkodott, nézve a vizet, mint Oriában azon az estén. Franco oldala mellett maradt, várt egy kicsit, aztán kérte, hogy feleljen.

— Rám nézve jobb volna a tóban bevégezni életemet, — szolt Lujza keserűen.

Férje átkarolta egyik karjával derekát, elhúzta a faltól, majd eleresztette, felemelte karját a levegőbe.

— Te? — kiáltott föl megvetőleg. — Így beszélsz te, a ki mindig azt mondtad, hogy háborúnak tekinted az életet? S ez volna az a mód, a hogyan küzdesz? Én egykor azt hittem, hogy közülünk az erősebbik te vagy. Most belátom, hogy én vagyok az erősebb. Sokkal erősebb. Képes vagy-e csak elképzelni, mit szenvedtem én ezekben az években? Képes vagy elképzelni?...

Egy pillanatra megtörni érezte hangját, de uralkodott magán és folytatta.

— Képes vagy-e csak elképzelni, mi vagy te nekem, s mit megtennék én, hogy szükség nélkül ne okozzak neked kis fájdalmat se, míg ellenben úgy látszik, te semmit sem törődöl azzal, ha szétmarcangolod lelkemet?

Lujza karjaiba borult. Az ezt követő csendben, melyet csak az elfojtott görcsös zokogás szakított meg, Franco hallott valakit jönni, s alig volt képes feleségét elszakítani kebléről, útnak indulni vele a vendéglő felé.

— Te, te! — suttogta. — S nem akarod, hogy én kívánjak meghalni, mikor becsülettel a hazámért halhatok meg?

Lujza megszorította karját szó nélkül. Két fiatal szerelmessel találkoztak, a kik elmenve mellettük, kíváncsian néztek rájuk. A leány

mosolygott. Odaérkezve a lépcsőhöz, mely levezet a S. Vittore előtti térre, gyermekek és asszonyok hangjait hallották. Lujza megállt egy pillanatra az első lépcsőn és halkán elmondta a muzsagló két szót:

— Anyyira szeretlek.

Franco csak karjának szorításával felelt. Nagyon lassan mentek le a lépcsőkön, visszatértek a Delfin-vendéglőbe.

Néhány iddógáló, füstölő és lármázó fiatal ember felállt Franco és Lujza megjelenésekor, mindnyájan szembe jöttek velük, egynek kivételével, a ki felhasználta az alkalmas percet az utolsó palaczk kiürítésére.

— Asszonyom, — így szolt az első, bemutatkozva Lujzának, — férje már bizonyosan bejelentette kegyednek a hét bölcset.

Nagy zaj következett, mert Franco elfeledte Lujzának megmondani, hogy barátai elkísérték őt Turinból s elmentek diszertióból Pallanzái, megígérve, hogy hódolatukat be fogják mutatni az asszonynak.

— A legbölcsebb én vagyok, — szolt felkelve a padovai, a ki kiürítette a palaczkot. — Ti neszezték és nem isztok; én iszom és nem neszezek.

— Ez, asszonyom, — mondta egy izmos ifjú, — a mint kegyed jól láthatja, a társaság böles számára.

— Hallgass, legény! — Asszonyom, — szolt a padovai, előre lépve és szalutálva.

— Ah, ön a botos-legény? — szolt Lujza a csinos ifjúhoz, mosolyogva. Nyájas volt mindegyikükkel, s nagy sikert aratott, mikor egy magas, sovány, kipödört bajszú embernek ezt mondta:

— Ugy-e, ön a «Pikk-kavall» úr?

— Ugy-e bár asszonyom, — kiáltott fel a padovai a többiek tapsai között, — meglátszik rajta a vadállat?

Pallanzából jöttek át csónakon s azonnal vissza akartak menni, de Franco még két palaczkot hozatott s a lárna Lujza jelenlétének dacára oly óriási lett, hogy a vendéglős kérni jött őket, hogy angoljai kedvéért ne csapjanak akkora zsvajt. A padovai erre szelidken egy egész litániára való padovai szitkossal traktálta őt.

Ez nem értette, ostobán nevetett és elment.

A bölcsek azért rándultak ki a tóra, hogy ők is egy napi szabadságot élvezzenek, mielőtt besoroztatnák magukat. A Pikk-kavallt kivéve, mind ugyanabba az ezredbe léptek be. Ittak a 9-ik gyalogezred, a királyné brigádjának egészségére, minden jelenlegi és jövődöbeli nemzeti hősré és beszélgettek az első csata helyéről és nevééről, melyet az osztrákokkal vívni fognak. Minden szavazat, a padovaiakét kivéve, a «ticinói csata» mellett volt.

A padovai «gorgonzolai» csatát akart.

— Nem halljátok, milyen harcias név: gorgonzolai csata, zöldséggel körítve. Szamarak!

HOGY CSÉPELNEK A RÁKÁKÖZÖN? — ROZSVERÉS

Meg volt írva a Végzet könyvében, hogy ő épen az első csatában essék el, Palestrónál, egy gránát szilánkjával csombjában, mikor mint derék katona harczolt Brignone ezredestől két lépésnyire. Ezek az ifjak lelkesedéssel, de henczegés nélkül beszéltek csatákról, beszéltek a jövődö Olaszországról, közben tréfálva is, de érezni lehetett, hogy egy esipényt sem törődnek életükkel, csakhogy szabaddá és nagygyá tehessék ezt az ősi hazát.

— Azt hiszi, ezek a fejek valók arra, hogy Itáliát megcsinálják? — kérdezte a padovai Lujzától. — Még férje sem, tudja-e?! Jó gyerekek, de Itáliát megcsinálni: ahhoz semmi. Majd meglátja, milyen fajta Itália fog léte-sülni! A mi fiaink emlékszóbot fognak állítani, de azután jönni fognak, engedelmevel, azok a disznó unokák, a kiket már hallani vélek: mi az ördögnek — fogják mondani, — csinálták így azok a vén bolondok ezt az Itáliát?

A Bölcsek elmentek, miután megegyeztek Francoval, hogy másnap reggel az első hajón fognak találkozni. Franco elkísérte őket a csónakig, mialatt felesége felment megnézni Piero bácsit. Ez meghagyta a vendéglősnek, hogy értesítse rokonait, hogy nagyon álmos volt és aludni ment. Csakugyan, Lujza hallotta őt hortyogva aludni. Letette a gyertyát és várta Francót. Ez csakhamar jött és meg volt lepve, hallván, hogy a bácsi már alszik. El akart volna bucsuzni tőle lefekvés előtt, mert

a hajó kora reggel, 1/6-kor indult. A szoba ajtaja zárva volt, mindazonáltal Lujza kérte férjét, hogy lábujjhegyen járjon és halkán beszéljen. Elmesélte neki, a mit Cia mondott. A bácsinak nyugalomra van szüksége. Reméli, hogy ágyban fog maradni kilencz vagy tíz óráig, és egy órákor készül elutazni, Magadinóban meghálni, hogy nagyon ki ne fárasssa őt. Sokáig időzött a bácsi egészsége fölötti aggodalmainál, beszélt, beszélt idegesen, távol akarván tartani ezzel más beszélőket, túlságosan gyöngéd nyájasságokat. Ugyanekkor járt-kelt a szobában, felvette, meg letette ugyanazokat a dolgokat, részben ideges-ségből, részben azzal a szándékkal, hogy férje előbb fektüdjék le, mint ő. Emesz viszont nagyon elfoglaltnak látszott egy vállsziyas táskával, melyet nem sikerült kinyitnia. Végre kinyitotta, magához hívta feleségét, átadott neki egy tekeres aranyat, 50 darab húsz-lírát.

— Gondolhatod, — mondta neki, hogy legalább egy pár hónapig nem fogok semmit se küldhetni. Ez sem az enyim, kölcsönvettem.

Azután kivett a táskából egy lepecsételt levelet.

— Ez pedig a végrendeletem, — tette hozzá. — Kevesem van, de mégis rendelkez-nem kell erről a kevésről is. Csak egy hagyomány van benne, atyám mellője, a mely nálad van, Piero bácsié legyen, s benne van annak az egyének neve, a kinek az ezer lírával tartozom. A végrendeleten kívül van két sor külön a te számodra. Nesze.

Komoly szelidséggel beszélt, megindultság nélkül. Lujzának kezei reszkettek, mikor átvette a levelet. Azt mondta: «köszönöm», elkezdte kibontani hajfonatait, aztán ismét feltűzte, s azt sem tudta igazán, mit tesz, küzdött benne halottjának kísértete, s a háborúnak és halálnak egy másik látománya. Erőtlén hangon mondta, hogy miután oly korán kell felkelnie, hogy őt a gőzhajóhoz kíséresse, arra gondol, hogy nem bontja le a haját és ruháitól fekszik le. Franco egy szót sem felelt, rövid imát mondott s elkezdett vetközni, levett nyakáról egy láncocskát s egy kis arany keresztet, melyek anyjától származtak.

— Tartsd meg te, — szolt Lujzának nyújtva. — Jobb lesz. Soha sem lehet tudni, a horvátok kezei közé juthatna.

Lujza elrémült, reszkett, egy pillanattal habozott, aztán nyakába borult és görcsösen megölelte.

*

A szolgálta 1/5 óra tájban kopogtatott a házaspár ajtaján. Ötkor Franco bement gyertyával a bácsi szobájába, a ki ébren volt. Elbucszott tőle és ezután azt javasolta Lujzának, hogy az ő bucsuzásuk is ott történjék. Lujza arcában, sőt hangjában is a komoly, fájdalmas csodálkozás kifejezése volt. Nem

ROSTÁLÁS.

A SIKETNÉMÁK LELEKÉSZÉNEK PREDIKÁCIÓJA.

volt meghatva, nem sirt, megölelte, megcsókolt a férjét, mintegy álmódóva, és álmódóva ment le vele együtt a lépcsőn. Vajjon megvilant-e Francóban is a gondolat, mely az ő lelkét elfoglalta? Ha igen, ez a vendéglő termében lehetett, mialatt kávéit ivott és felesége vele szemben ült. Úgy látszott, mintha fedezze valamit ebben a tekintetben, ebben az arczban, mert tovább szemlélte őt, a kávécsészével a kezében, s azután az arczán kimondhatatlan gyöngédség, aggodalom és meghatottság ömlött el. Az asszony nyilván nem óhajtott beszélni, de ő igen. Egy elrejtett szó reszketett arczának minden izmában, világitott szemeiben; de szája nem mert szólani.

Lementek a kikötő hidjához, kezükön fogva egymást, odatámaszkodtak a falhoz, melyhez előtte való nap Lujza támaszkodott. Mikor hallották a gőzhajó kerekének zaját, utójára megölelték egymást, elbucúztak könyvek nélkül, jobban megrendülve rejtett közös gondolatuktól, mint szomorúkodva az elválás miatt. A hajó nagy zörejrel megérkezett, kidobták és megerősítették a köteleket. Egy hang kiáltott: — Előre, a ki elutazik!

Még egy csók.
— Isten áldjon meg, — szölt Franco s a hajóra ugrott.

Lujza ott maradt, a míg hallani lehetett a hajó zaját, mely Stressa felé távozott. Azután visszatért a vendéglőbe, leült ágyára, ott maradt mintegy megkövülve, abban a gondolatban, abban az ösztönszerű bizonyosságban, hogy másodszor anyává lett.

Ámbár épen ez volt az, a mitől annyira félt, nem lehet mondani, hogy bánkódott volna miatta. A megdöbbenés, hogy ily erős, világos és megmagyarázhatatlan hangot hallott belsőjében, legyőzött benne minden más érzést... Mindig azt hitte, Mária halála óta, hogy a Végtelen könyvében számára nem lehet semmi új, hogy szívének bizonyos benső húrjai elhaltak örökre. S most egy titkos hang épen ott belül megszólalt s ezt mondta: «Tudd meg, hogy végzeted könyvében egyik lap be van fejezve, a másik kezdődik. Van még számodra a jövőben intenzív élet; a dráma, melyet te befejezettnek gondoltál a második felvonásnál, folytatódik és rendkívüli lesz, ha én hirdetem neked». Három órán át, amíg Piero bácsi nem hívta, Lujza ennek a hangnak hallgatásában maradt elmerülve.

A bácsi 1/2 10-kor kelt fel. Jól érezte magát. Az idő még nedves és esős volt, de ő nem akart arról tudni, hogy otthon maradjon, mint

a hogy Lujza óhajtotta volna, a Magadinóba való utazásig.

Megkérdezte a vendéglőtől és megtudta, hogy 9 óra után meg lehet látogatni a kertet, s tizkor, miután megitta tejét, elindult oda Lujzával. Elmenvén S. Vittore templom előtt, kedve jött bemenni, a képeket megnézni. Ott épen misét mondtak, s a miséző megfordult mondván: «Benedicat vos omnipotens Deus». A bácsi széles mozdulattal keresztet vetett, meghallgatta az utolsó evangéliumot, lemondott a képek megnézéséről, mert kevés volt a világosság, s kiment a templomból az ő szokott jovialitásával mondván:

— Boldog és elégedett vagyok, hogy bementem megáldani magamat.

Nem lehetett sietni annak, aki vele volt. Megállt minden lépésnél, megnézett mindent, a minek művészi formája volt, a mi érdemes volt a megnézésre. Nézte a templom homlokzatát, a Borromeo-kikötő háromkaru lépcsőjét, a diszudvarnak mindhárom oldalát s a nagy pálmát közepén, melyet Lujza az ő komoly megbotránkozására meg sem látott, mikor előtte való este arra ment Francóval. Mikor az ő bevezette őket a palotába, legalább tíz perc kellett neki, hogy a nagy lépcsőt megbámulva, felmenjen. Mikor fölért, kisütött egy napsugár, s az ő ajánlotta, hogy ezt fölhasználva, nézzék meg a kertet. Balra ment, s egy sor üres termen át a vasrácsozatig kísérté a látogatókat, ott meghúzta a csengőt. Jött egy kertész, egy jól nevelt ifjú, a ki nagyon tetszett a bácsinak, mert szívesen megmagyarázott neki mindent, s a bácsi nem kérdéztet keveset. Őt perc kellett a bejárat melletti kámfördőhöz. Lujza szenvedett, félt, hogy a bácsi nagyon is kifárad, s leginkább kifáradt ő maga, hogy annyi növényt kellett megnéznie, annyi latin és köznapit nevet hallania, figyelni a bácsira, mialatt gondolatai csendet és magányt kívántak volna. A kertész indítványozta, hogy menjenek fel Neptun várához. A bácsi szerette volna látni a Borromeiek egyszarvúját, mely ott fenn ágaskodik, de sok lépcsőt kellett mászni, a levegő nyomasztó volt s ő tévovázott. Lujza felhasználta ezt a tévovázást s megkérdezte a kertészt, hol találna ülőhelyet.

— Ott lenn felelt ez, balra a Strobosok terén.

A bácsi ráhagyta magát beszélni, hogy lemenjenek erre a Strobosok terére.

Fáradt volt, de nem szünt meg mindent megnézni s mindenről kérdezősködni. A Strobosok felé indulva, messziről az Isola Madre felől dobpergést hallott, s kérdezte okát a kertésztől. A pallanzai nemzetőrök dobjai voltak, a kik gyakorlatoztak a parton.

— Most még tréfaból csináljuk, mondta az ifjú. Csak tréfaból, de végre is!... Jövő hónapban majd komolyan csináljuk. Leczkét kell adnunk egy nagy állatnak. Ott van az a szörnyeteg.

A szörnyeteg a «Radetzky» osztrák hadihajó volt, melyet a piemonti partlakók Radesónnak neveztek el.

— Most fut be a lavenói kikötőbe, — szölt a fiatal ember — Luinóból jön. Jöjjenek ide, ha jól akarják látni.

A bácsi tudta, hogy szemei nem elég jók, és leült az első székre, melyet a Strobosok alatt talált, egy sűrű bambuszváros mellett, melyet eldalt nagy azallak két csoportja határolt. A bambusz mögött, a Strobosok vastag és meggömbült törzsei között látszott a víznek fehéren rezgő tükré egészen az isprai dombok fekete szegélyéig. Az ég borult volt északon, de tisztá emerre. Lujza és a kertész odamentek a czimeres rácsozatig, mely a zöld Izola Madre, Pallanza és a felső tó felé néz. Lujza szembenézett az ólomszínű víz nagy felületével, melyet ködös óriások koszorúztak. A Sassodi Ferro hegycsoporttól kezdve Laveno fölött egészen a maccagnói hegyekig, a Spluga távoli havasáig. A Radetzkyből inkább csak füstje, mint hajóteste látszott. A pallanzai dobok folyton peregtek. Piero bácsi elhívta a kertészt és Lujza odakönyökölt a rácszat mellett falra, a taxusfa mellé, mely az alsó terraszról emelkedik fel; Lujza örült, hogy végre maga lehet, hogy tekintetét és gondolatait a távoli hegyek és a nagy vizek szűréségén nyugosztalhatja. A kertész pár perc múlva visszatért, hogy megmutassa a virágzó sárga akácokat és az alsó terrasz fehér erkéit, melyek szintén virágoztak.

— Les bruyeres blanches, szerezését hoznak — így szölt.

Látva, hogy Lujza szórakozott s nem is ügyel rá, eltávozott a begoniák üvegháza felé. — Öreg Strobos — mondta hangosan, hogy az idegenek meghallják, de megfordulás nélkül. — Öreg Strobos, melyet a villám sújtott le. Ha akarják látni a privát kertet...

Lujza felemelkedett s ment, hogy a bácsinak a karját nyújtsa, ha szüksége volna rá. A kertész, a ki szórakozva állt a babérliget bejáratánál, látta, a mint az asszonyosság az ülő felé indul, sieteti lépéseit s egy kiáltással oda rohan hozzá.

Miként az öreg ártatlan növényt, úgy Piero bácsit is lesújtotta a villám. Teste a szék támlájához támaszkodott, feje állával érintette mellét, szemei nyitva, merevek, tekintet nélkül. Valóságos látványosság volt, a mit az ő Valsoldája nyújtott neki. Piero bácsi a kedves, a tisztelt öreg, a bölcs, az igazságos ember, övéinek apja, jötevője. Piero bácsi elment, elment örökre. Azért jött, igen, hogy besoroztassa magát, az Isten egy felsőbbrendű hadseregbe kívánta őt, s mikor szölt a riadó, ő megfelelt rá. A pallanzai dobok perregtek, jelezték egyik világnak a végét, a másiknak az eljövételét. Lujza szíve alatt új élet csirája fakadt, mely kész volt a megszülető korszaknak jövendő csatáira s más

SIKETNÉMÁK ISTENTISZTELETE ANGLIÁBAN. — A SIKETNÉMA KÖZÖNSÉG.

örömökre, más fájdalomra, mint a melyeket a régi világ embere békésen elhagyott. Utolsó percében — a nélkül, hogy tudta volna — megáldotta őt Isola Bellának az az ismeretlen papja, a ki talán sohasem mondotta méltóbbnak a szent igéket.

AZ ARADI VÁR ÉS A VÁROS 1848-BAN.

Dr. Oláh Gyula visszaemlékezéseiből a szabadságharcra.

Az aradi polgárság 1848 előtt mindig jó viszonyban volt úgy a városban állomásozó, valamint a várból levő katonasággal s a katonatisztek mintegy kiegészítő tagjai voltak az aradi társadalmi életnek. A családosi tiszték feleségei mind barátságos viszonyban voltak az aradi társadalom női közönségével, a nőtelen tisztiket pedig a családok is, a férfitársaságok is mindig szívesen látták. Emlékezem még, apró fiú koromban az akkor ott állomásozott vasas-németek ezredesét, egy öreg katonabácsit úgy szerettem, hogy mikor a vasasok Aradról elmentek és az öreg ezredes búcsúlátogatásait téve, szüleimtől is elbúcsúzott, nagyon érzékenyen megsirattam a jó «öbesterbácsit».

A vasas-németek után dzsidások jöttek Aradra, ezredesük báró Léderer volt, testvére annak a báró Léderer budai hadtestparancsnoknak, a kinek a pesti polgárok 1848-ban azt az emlékezetes macskazenét adták. Léderer ezredesnek a felesége Tisza-leány volt, Tisza Lajos bihari hírhedt adminisztrátornak a nővére. Ez a Tisza-leány azonban egy szikrárt sem volt pöffeszkedő, sőt nyájas jó modorával mindenkit lekötöztetett és mindenki tiszteletét kívívta.

Léderer ezredes rövid ideig volt Aradon, utána báró Blomberg lett a Schwarzenberg-dzsidások ezredese, a ki egész az 1848-iki szabadságharc bekövetkeztéig az aradi társadalomban és Arad polgáraival jó ismeretségben és a legjobb viszonyban élt.

A várórség tisztjei is az aradi társadalomban éltek. Báró Berger tábornok várparancsnok, Siliák ezredes térparancsnok s ezek családtagjai, valamint a vár őrségül szolgáló Dom Miguel ezred tisztjei jóformán minden szórakozásukat az aradi társadalmi élet körében találták fel.

Ilyen előzmények után, ilyen társadalmi és hatósági viszony mellett egészen természetes, hogy a független magyar kormány megalakulásának első időszakában az aradi vár- és az aradvárosi helyőrség parancsnokai egyáltalában nem helyezkedtek ellentétbe sem a magyar kormány rendelkezéseivel, sem az aradi polgári hatósággal, sőt maguk is résztvettek az

MAGYAROK A SZENT-MÁRK TÉREN.

új közigazgatás első berendezéseiben. A szerb felkelést akkor ők is a törvény és a törvényes hatalom ellen való fellázadásnak tekintették, s azért a váról a várórséget képező Dom Miguel ezredhez tartozó gyalogság nagy része, a városból pedig az ott levő dzsidások a magyar kormány rendelkezése folytán mentek a rácz lázadók ellen. Gaál László Dom Miguel ezredbeli kapitánynak is a katonai hatóság engedte meg, hogy az aradi nemzetőrök katonailag kiképezze és begyakorolja.

Ez a bizalmas viszony olyan feltétlen volt, hogy midőn a vár őrségül szolgáló Dom Miguel gyalogság nagyobb része a rácz lázadók ellen a Bánáth ment, báró Berger tábornok felhívta Arad város hatóságát, hogy tekintettel a várórség csekély számára, a városban azon őrségekre, melyeket eddig katonák láttak el, nemzetőrök kirendelése iránt intézkedjék, valamint a várba is naponként megfelelő nemzetőrség vonuljon be az ott szükséges várórségi szolgálattal teljesítésére.

Ezt a felszólítást az aradi nemzetőrök valószínűs lelkesedéssel fogadták. Különös örömet okozott az Gaál László őrnagynak, már akkor az aradi nemzetőrség parancsnokának, mert ez a nemzetőrség katonai elismerése volt a mindig czopfos osztrák katonai parancsnokság részéről. Minden nap kivezényelték egy csapat nemzetőrt, a kik egyik tisztjük vezetése alatt dobszó mellett vonultak be a várba; egy má-

sik csapatot a két sóház őrzetére vezényelték ki naponta, valamint a posta és egyéb kincstári hivatalok és állampénztárak őrzését is a nemzetőrök teljesítették.

Az őrszolgálatot teljesítő nemzetőrök felváltása mindig délutáni négy óraker történt. A felváltásra kirendelt nemzetőrök mindig délutáni három óraker gyülekeztek a városház előtt és Gaál László őrnagy az elindulás előtt mindig szemlét tartott felettük és katonásan apróra megvizsgálta, hogy felszerelésük rendben legyen. Természetes, hogy mi, az akkor való gyereksereg, naponta ott voltunk, nagy érdekléllel néztük, hogy kik mennek a várba, kik mennek sóházakhoz, s a kinek apja, vagy bátyja az őrség között volt, az elkísérte azt az őrséget egész a rendeltetési helyéig. A kirendelés felváltva az otthon levő századokból történt. Emlékezem, hogy nagy eljenzés volt akkor, mikor a város népszerű polgármestere: Török Gábor mint nemzetőr kövitzet ment őrségre a csapatjához.

Atyám is mint nemzetőr kétszer volt így kirendelve. Egyszer a várba és egyszer a sóházakhoz. Mind a kétszer csaknem az egész 24 órát én is ott töltöttem az illető őrházban. A várban a nemzetőrökre a két kapubejárat őrzése volt bízva; továbbá az úgynevezett főőrhely a várparancsnok lakása előtt; a bástyákon való őrszolgálatot a várban volt rendes katonák látták el. Az öröket nappal két óránként, éjjel egy óránként váltották fel.

A város és a vár között ez a békés viszony szeptember elejéig tartott. A bécsi kamarilla azonban erősen dolgozott s iparkodott a magyarországi várakat a saját céljaira lefoglalni. Ezekben a várakban mind osztrák érzelmű tábornokok voltak a parancsnokok s azért a kamarilla könnyen érte el a célját. Az aradi vár főtisztjeit: Berger tábornokot, továbbá Blomberg és Siliák ezredeseket könnyen megnyerték és így már szeptember elején megkezdődött a feszült viszony a város és a vár között.

A feszült viszony nagyon udvarias levélváltással kezdődött. Báró Berger tábornok várparancsnok átírt a városi tanácschoz, hogy miután a városi polgárok a közelgő szüreti munkával nagyon el lehetnek foglalva, a várkapuk őrzése alól felmenti a nemzetőröket és addig, míg elegendő katona lesz a várban, csak a főőrhely ellátására kér naponta 15 nemzetőrt.

Erre a levélre a városi tanács is udvariasan válaszolt s kijelentette, hogy az aradi nemzetőrök kötelességük teljesítésében a szüret közeledése nem zavarja, s a várban az őrségi szolgálatot teljes készséggel ellátja. Még akkor is 36 nemzetőrt vezényelték a várba, de mikor a várba beérkeztek és az előbbi napon bement őrséget akarták felváltani, a várkapukhoz a várban volt katonaság legényei jöttek s a várparancsnok rendelkezésére hivatkozva, a kapuk őrzését átvették, az új őrségből csak 15

AZ ÚJ CAMPANILE ÉPÍTÉSE.

VELENCEI KÉPEK. — Jeltz Gyula felvétel.

nemzetőrt tartottak ott a főőrségnél, a többiek pedig visszaküldték.

Ez, a mint az adatoknak utána néztem, szeptember 14-én történt, tehát akkor, a mikor már szélteben beszéltek, hogy az országban levő katonaság vezérő főtisztjei nem megbízhatók, mert azok a lázadókkal részint titokban egyetértenek, részint pedig nyíltan hozzájuk állanak. Azért a várparancsnoknak ez az eljárása gyanút keltett. Török Gábor polgármestert már akkor kinevezte a miniszterium Arad, Csanád, Csongrád és Torontál vármegyék területére a sereg élelmezési kormánybiztosává s így ő csak keveset tartózkodott Aradon, s a helyettes polgármesteri tisztet Hajka Döme első tanácsos töltötte be, a ki összehívta a városi tanácsot és mert akkor távirat még nem volt, sürgős küldönczettel, a hogy akkor mondani szokták, stafétáisan értesítették a felmerült gyanus körülményről a kormányt.

A gyanu csakhamar valóvá bizonyult. Másnap reggel a várparancsnok átiratot küldött Arad város tanácsához, melyben az aradi nemzetőröknek a várban eddig tett szolgálatait megköszönve, kijelenti, hogy őket a további szolgálattétel alól felmenti. Az előző napon őrségre bentmaradt nemzetőröket már a várbeli katonák váltották fel. Ezek a nemzetőrök elmondták, hogy a várparancsnok a vár mikalakai kapuját bezáratta és befalaztatta,

FÉNYKÉPEK TAPOLCZÁRÓL A JULIUS 30-IKI TÜZVÉSZ UTÁN. — Sági János felvételei.

az ő kijövetelük után az Arad felől való várkaput is bezáratta és a kapu hidját felvonatta. Az aradi vár körül, a sánczokon kívül eső területen szép magas, öreg jegenyefák voltak, mint a hogyan a katonai helyiségeken szokott lenni. Az aradi vár fennállása óta nem volt védelmi állapotba helyezve s így a vár építése után ültetett jegenyefák már akkor mintegy 80 évesek voltak s ezen idő alatt szép vastag törzsüvé fejlődtek és a Marosnak a város felől való oldaláról nézve valóban szép látványt nyújtottak. A várkapuk bezárása után Berger tábornok nagy számú, leginkább újradí napszámot állított munkába és elkezdte a szép fasort kivágatni. Az aradi polgárok gyakran sétáltak ezen szép fasor árnyékában, és midőn híre ment, hogy a vár körül kivágják az «alét», nagy sokaság gyűlt a Maros partjára és onnan sajnálkozva nézte, hogy a tulsó parton hogyan dőlnek ki egymás után a szép, csaknem százados nyárfák.

A városi hatóság azonban ezt a dolgot nem ilyen idilli szempontból fogta fel. Tudta, hogy ez azért történik, hogy a vár bástyájáról a város egész területét látni lehessen és így nyilvánvaló volt, hogy a vár védelmi állapotba helyezése nem egyéb, mint előkészület a város ellen való támadásra. Azért most már nem levélben tettek jelentést, hanem küldöttség

ment Pestre a kormányhoz és a küldöttség vitte magával a városi tanács sürgős felterjesztését.

A kormány felismerte a helyzetet, belátta, hogy Arad városnak és vidékének a megvédelmezésére nem elég az a hat század aradi nemzetőr és hat ágyú, a mivel a város rendelkezik és Aradon megfelelő sereg összehozása iránt intézkedvén, annak parancsnokául Máriássy János őrnagyot nevezte ki. És így Aradon egyszerre két őrnagy volt: Máriássy térparancsnok és az Aradon szervezendő külön hadtest vezére és Gaál László, az aradi nemzetőség őrnagya.

Csakhamar megérkeztek a békési önkéntesek, a kiket Aradon szereltek fel és gyakoroltak be honvédeké. Az után jött egy csapat szatmári nemzetőr, a kik már teljes felszereléssel és fegyverzettel bírtak. Végre szeptember utolsó napjaiban megérkezett Zurich százados vezérlete alatt 300 debreczeni önkéntes, az úgy nevezett «piospántlikások». Ezek kitünően voltak felszerelve, kitünő új fegyverekkel voltak ellátva és valamennyien iskolázott debreczeni polgárok és polgárok fiai voltak. Ruházatuk rövid atillából, magyar nadrágból és fekete pörge-kalapból állt; a pörge kalapon széles piros szalag volt, melynek két vége a pörge kalap karimájából kilógott. A kalapjukon levő vörös szalagról nevezték őket piospántlikásoknak.

Ezek között a debreczeni önkéntesek között volt Gazdag János debreczeni polgár is, ki atyámnak gyermekkori barátja, debreczeni diák-társa volt. Ő nem hagyta magát elszállásoltatni, hanem Szecsey nevű öcsöcsével és piros-pántlikás fegyvertársával jöttgyenesen hozzánk, mind a ketten nálunk voltak szállva és mind a ketten nemcsak atyámnak, de az egész családnak nagyon kedves vendégei voltak. Gazdag atyámmal egykorú, már 48 éves volt, de azért ruganyos, jó kedvű, kedélyes, jó módú debreczeni polgár volt. Szecsey pedig 19 éves ifjú volt. Azóta sem láttam nálánál szebb fiatalembert. Gyönyörű szabályos, kissé barna arc, serkendező bajuszszal és szakállal s ehhez a szép ifjú arcához sűrű, göndör fekete haj járult; nem volt magas, de vállas, megtermett alakkal bírt.

Ők ketten voltak a mi vendégeink. Ebéd után és vacsora után szüleim elbeszélgettek Gazdag bácsival, a fiatalabb Szecsey azonban korra nézve közelebb állt hozzánk gyerekekhez s azért inkább velünk, különösen velem, mint serdültebb fiúval foglalkozott. Nagyon élénken emlékezem azokra az időkre. A piros-pántlikásoknak sok dolguk volt. Ha őrségre nem voltak kirendelve, akkor már kora reggel gyakorlatra mentek. A gyakorlóter ott volt a temető mögött. Ezeket a gyakorlatokat min-

tunk el a csatába induló derék piros-pántlikás barátainktól. Ámbár még kora hajnal volt, de azért atyám és én elkísértük őket a gyülekezés helyére.

Nem messze volt. A főtéren sorakozott az egész tábor. Sokan voltak. Elöl állottak a piros-pántlikások, azután aradi, békési, csanádi nemzetőrök; voltak ágyúk is s azok mellett az aradi polgári tüzérek teljesítették a szolgálatot; voltak velük lovas nemzetőrök is. Máriássy őrnagy szemlét tartott az egész sereg felett és azután elindultak a piros-pántlikások parancsnoka, Zurich kapitány vezérlete alatt a radnai úton — Lippa felé.

Néhány nappal később a déli idő tájban egy egész csoport szekér állt meg házunk közelében a templom oldala mellett. Mindenik szekéren sebesült nemzetőrök voltak, kik között két piros-pántlikás is volt. A szekerek azért álltak ott meg, mert a sebesültekkel jött őrmester elment az ott közel levő térparancsnoksághoz jelentkezni és a további parancsot átvenni.

Atyámmal együtt lementünk a sebesültekhez, a kik elmondták, hogy Lippán nem találtak ellenséget, mentek tovább a temesi oldalra s Angyalkút község mellett Rukavina ezredhez tartozó gyalogok, meg dzsidások ágyúkkal jöttek velük szembe. A magyar sereg megállta a helyét, megütöközt a németekkel,

dig végig néztem. Rendszerint hazulról a gyülekezés teréig és a gyakorlat után hazáig Szecseyvel együtt mentem.

Körülbelül három hétkig volt a két piros-pántlikás a mi kedves vendégünk. Egy este sokáig kellett őket várunk a vacsorával. Jó későn érkeztek haza. Gazdag bácsi elmondta, hogy hajnalban indulnak Lippára, mert most jött az értesítés, hogy arról graniésárok jönnek a vár őrségének a szaporítására, azok elő mennek, azokat fogják visszaverni. Apám megjegyezte, hogy az nehéz feladat lesz, mert azok a graniésárok begyakorolt, régi katonák.

— Az mindegy — felelte Gazdag bácsi. — A debreczeni ember nem fél senkitől, csak az úristentől.

Mikor olvastam Bismarck herczegnek a berlini parlamentben mondott azt a világhírűvé vált mondását, hogy «A német nemzet nem fél senkitől, csak az úristentől», eszembe jutott, hogy ezt a mondást én már hallottam sok esztendő előtt a debreczeni piros-pántlikás köztívész Gazdag bácsitól a debreczeni polgárra alkalmazva.

Valóban korán reggel indultak. Az egész család talpon volt. Nagyanym reggelivel és útra való eleséggel látta el kedves vendégeinket, apám pedig jó kovaszinczi borral töltötte meg kulacsukat. Az eltelt alig három hét alatt úgy összeszoktunk, hogy érzékenyen búcsuz-

FÉNYKÉPEK TAPOLCZÁRÓL A JULIUS 30-IKI TÜZVÉSZ UTÁN. — Sági János felvételei.

LEÉGETT HÁZAK AZ UNGMEGYEI ALSÓ-DOMONYÁN.

Némethi József fényképe.

megverte, visszakergette őket; ők is az angyalkúti csatában sebesültek meg.

Hát Gazdag Jancsi barátomnak nem történt baja? — kérdezte atyám az egyik pirospántlikás sebesültől.

Bizony szegény Gazdag uram rozslú járt — felelte szomorúan a sebesült.

Hogy-hogy? — kérdezé atyám.

Úgy történt az instálom, hogy kiállítottak bennünket vorpostnak. Gazdag uram volt a legzsélsó. Egyszer csak vágta felénk egész csomó ulánussal a azok a puskájukkal ölték meg. De az után mi közből löttünk s a vezető tisztjük holtan bukkott le a lováról. Az ulánusok közül is elesett egynehány, a többi elszaladt. A mi lovasaink kergették, szabadalták őket.

Szegény Gazdag bácsi! Igazat mondott; ő nem félt senkitől.

Sírva mentem haza s vittem meg a szomorú hírt. És szegény Gazdag bácsit úgy megsírtuk, mintha a legközelebbi rokonunk lett volna...

A TAPOLCZAI TÜZVÉSZ.

Julius 30-ikán óriási tűzvész pusztított a zalamegyei Tapolcán, mely elhamvasztotta csaknem az egész községet. A tűz egy asztalosnak udvarán keletkezett, a hol, — alkalmasint gyermekek gondatlansága folytán — kigyuladt a szalmakazal. Erős szél fújt, néhány pillanatban hat szalmával fedett szomszédos ház állott lángokban. E vidéken régen nem esett az eső, nagy volt a szárazság, gyorsan terjedt át a tűz egyik telekről a másikra. S mikor leégett már az egész sor ház, ki egész a község széléig, s azt lehetett reményleni, hogy a vész megszűnik, akkor az eddig délről fújó szél egyszerre keletről fordult, s a tűz további három utcán hamvasztotta el az összes házakat. Annál akadálytalanabb volt a veszedelem tombolása, mert Tapolcán igen kevés fa van a belsőségében. Pedig egy helyen ez alkalommal is egy díofa vetett véget a lángok tovarapodásának, melynek egyik oldala leégett, de a másik ellene állott a tűznek, s így megoltalmazta a mögötte álló házakat. Emberi segítségben nem volt hiány, csakhamar megjelentek a szomszédos községek felkeltői, a fekekendő egész útege állott rendelkezésre, s az ép átvonuló huszárok is kivették derekasan részüket az oltásban: de mindez keveset használt, mert a kutakból csakhamar kiapadt a víz. Emberélet csak egy eset áldozatul, de tömérdek lábas jószág ve-

szett oda. Érdekes jelenség volt, hogy a kottlós tyukok a lángok daczára se hagyták el tojásait, s ott égték össze a fészeken. A kár óriási nagy, a házak egy része nem volt biztosítva, s a községben óriási a nyomor.

A DÜSSZELDORFI SAKK-KONGRESSZUS.

A német sakk-szövetség minden évben sakkkongresszust tart Németország valamelyik nagyobb városában. A kongresszusal kapcsolatban nemzetközi sakkverseny is több amatortornát rendeznek, a melyek minden esztendőben a sakk-szezon kiemelkedő eseményei voltak.

Az idei mesterverseny azonban az eddigiéknél jóval kisebb méretű és mindjárt a résztvevők névsorának szemlélésénél fölütünk, hogy a versenyen egyetlen elsőrangú mester sem szerepel. Maróczy, Schlechter, Duraw, Rubinstein mind hiányoznak a résztvevők közül, a minék nyilván az az oka, hogy az utóbbi sakkmeztetek, a kik két nagy és fölötte fárasztó versenyen, a bécsi és prágai mestertornákon vettek részt, most pihenést keresnek. Azok, a kik a versenyen részt vesznek, csupa másodrangú mesterek és ha az ember a résztvevők névsorát szemlélve azon gondolkodik, vajjon melyik fog ebből a mérkőzésből elsőnek kikerülni, kétségelés révén az amerikai Marshallra kellene a választásnak esnie. Marshallnál megbízhatatlanabb mester azonban nem igen akad, azért valószínűnek tartjuk, hogy ezen a rövid versenyen ismét Mises fog meglepetést szerezni a sakkozók közönségnek.

Ugy látszik, ezt a versenyt szinte szándékosan rendezte az idén a német sakk-szövetség ilyen kisebb méretűnek, mert a sakk-kongresszusnak ebben az esztendőben egy olyan eseménye van, a mely valóságos szenzációknak ígérkezik.

Ez a páratlan érdekességű esemény: Laskernek és Tarraschnak a világbajnokságért folytatandó küzdelme.

Lasker, a jelenlegi világbajnok, már egy évtizednél hosszabb ideje birtokosa a «Champion of the World» büszke címének, melyet hosszas küzdelem után Steinitzől, az akkori világmestertől nyert el. Attól kezdve Lasker nagyon gyakran vett részt a nagy nemzetközi mesterversenyeken és minden alkalommal ő került ki az összes mesterek közül elsőül. A legutolsó versenyen, a melyen részt vett — a cambridge-springi mesterverseny volt — Marshall megelőzte. Ettől kezdve Lasker visszavonult a nyilvános szerepléstől, azonban ez még nem lehetett ok ahhoz, hogy a világmester elsőségében kételkedhessünk. Azok a sakkmeztetek, a kik még ezt a versenyt megelőzőleg hajlandóknak mutatkoztak arra, hogy Laskerral a világbajnokság címéért megmérkőzzenek, — Maróczy és Tarrasch — azért tették ezt, mert addigi sikereik alapján jogosítottaknak érezték magukat arra, hogy a világmesterral megmérkőzzenek.

Elsőnek Tarrasch jelentkezett, a kit Lasker el is fogadott ellenfelül, azonban — az még néhány év előtt történt — a match különféle akadályok miatt meghiúsult.

Később Maróczy kapott kedvet ahhoz, hogy Laskerral megmérkőzzen. Lasker nagy szimpátiával fogadta a magyar mestert és úgy nyilatkozott róla, hogy őt tartja egyedüli méltó ellenfelének. Maróczy

ki is utazott Amerikába, a hol Lasker tartózkodni szokott, a match föltételét meg is állapították, azonban a mérkőzés, a melyet igazgatói érdeklődéssel várt az egész sakkkozó közönség, meghiusult a miatt, mivel Lasker azt akarta, hogy a matchet Amerika különböző városaiban játsszák le. Erre a szervezőtetgyancsok próbára tevő dolokra azonban Maróczy nem vállalkozott, mire az egész match füstbe ment.

Ennek az évnek az elején a német sakk-szövetség vállalkozott arra, hogy létrehozza a Tarrasch és Lasker közötti matchet, és ez a fáradozás eredményes is volt, mert a föltételeket megállapították, az ellentételeket kiegyenlítették és rendezték az anyagi kérdéseket is, és így lehetővé tették, hogy a match bármilyen kimenetelre esetén mindkét fél bőségesen kárpótolva legyen azért a rengeteg szellemi munkáért, a melyet a match folyamán ki kell fejtentie.

Igy tehát a sakkozó közönségre egy páratlan érdekességű esemény vár, a melyhez hasonló nagyon ritkán fordul elő. Az egész sakkkozó világ igalmas érdeklődéssel várja a match kezdetét.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szabad órák. Mátrai Ferencz Béla elbeszéléseknek nevezi ezt a huszonegy dolgozatot, a melyeket ezzel a címmel adott ki egy vaskos kötetben. Ez a műfaji meghatározás nem egészen helyes: az egyik a belső fejlesztésben, a másik az előadásban hiány vannak annak a teljességnek, a melyet egy elbeszéléstől megkövetelünk. Ezek részben rajzok, részben pedig vázlatok, a melyek azonban nem hagynak olyan tökéletes kidolgozatlanul, hogy okunk lenne sajnálkoznunk ezen a fogyatékosságon. A szerzőnek bizonyára van fantáziája, hiszen történeteket mond el, de ezt a fantáziát se valami kiválóbb megfigyelő képesség, se pedig valami nagy lendületű kitállói erő nem táplálja. Megragadót alkotni a képelepe nem tud; ahhoz pedig, hogy az egyszerű, köznapitémákat az előadással, a megvilágítás sajátos és egyéni voltával tegye érdekessé, nincs meg az írásművésze. A könyvét csak úgy tekinthetjük, mint egy irodalmi hajlandóságú és nem nagy, de fogékony képzeletű ember szabad óráinak terméket, a mely neki nemes szórakozást adott és talán mások is elszórakozhatnak rajta. A kötet, a melyet a szerző dr. Wlassics Gyulának ajánlott, Szegeden jelent meg, csinos kiállításban.

Két verseskönyv. Mind a kettőt kínés Kolozsvári városában nyomtatták: de egyikéknél vajmi kevés köztünk a hasonlóság, a «Néki» azonban, sajnos, hogy a különbözőség akár az egyik, akár a másik részben kiválósságot jelentene. Az egyiknek, a mindenképpen izmosabb kötetnek Almok, emlékek a címe. A szerzőjének, dr. Szász Károlynak mindenesetre irodalmibb hangzása a neve, mint a versei, de minden érdemnek ezek sincsenek a híjával. A hangja nem új hang, de nem is egészen egyéniség nélküli, mert a sok között akad néhány verse, a melyeken megérzik az igaz ihletés frissesége. Már pedig az őszinteség mindig egyéniséget is tár föl, ha ez az egyéniség nem is valami nagy erőteljű duzzadó. Végigolvasni a könyvet nem egy szakadatlan gyönyörűség, de akadnak benne helyek, a hol néhány percze kellemesen megpihenhetünk. — Már a Kolmann Desz verses könyvecskeje, a melynek Mozaik a címe, ilyen pihenőt nem kínál, igaz, olyan kuta, hogy nem is követel. Rövid versek, a melyeket az ember nem érez rövidnek. Nincs bennük se közvetlenség, se melódia, de sok prózai darabosság és hamis modernség, a mely a szür-frazeologia és az írásjelek kissé szeccszesziós alkalmazásának erős hajlandóságában nyilatkozik meg. A könyvecske nagyon csinos kiállításban jelent meg.

Tarul. A magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság közlönyének huszonhatodik kötetéből most jelent meg a második füzet. Thallóczy Lajos a délszláv és magyar czimerekről kezd benne egy új tanulmányt 37 szövegközött képpel. Dr. Hertner Mór a Majsfé-család eredetéről. Vértessy Jenő Arany János heraldiről. Dr. Schüller Bódog pedig a Blagajok hamis grófsági leveleinek keletkezéséről ad közleményeket. A Vegyes rovat czikkeit Áldásy Antal, Daróczy Zoltán és dr. Wertner Mór írták.

Uj könyvek:

Szabad órák. Elbeszélések, írta Mátrai Ferencz Béla. Szeged, Szegedi Napló kiadása; ára 1 K.

Almok, emlékek. Költmények, írta dr. Szász Károly. Kolozsvár, Ajtai K. Albert könyvnyomdája.

Mozaik. Költmények, írta Kolmann Desz. Kolozsvár, Stief Jenő és társa nyomdája; ára 2 korona.

EGYVELEG.

* A legnagyobb orgona jelenleg Sydney ausztráliai városban van a városház épületében. A nagy hangszere belső szélessége 24 1/2, mélysége hat méter s 126 regisztrere van. A nagy hangszert három évig készítették s körülbelül 300,000 koronába ke-

ült. Elkészülése után szétartóztatják bankett volt, melyen tíz előkelő személy vett részt.

Béltbetegségekől nyáron legtöbbszörre csecsemők lesznek megtámadva, a kiknél a gyomorbeli-csatorna vagy hiányos, vagy nagyon is dús táplálék-tól elgyengült. A «Kufek»-gyermeklisztet és tejtel táplált gyermekek sokkal ritkábban lesznek béltbetegségtől megtámadva, mint azok, akik csak tehéntejet vagy egyéb tápszereket kapnak, mert a könnyen emészthető «Kufek»-gyermekliszt a gyomorbeli-csatornát megkíméli és az erjedéseket megakadályozza.

A Beretväs-füle Migrén-pasztilla gyorsan mindenféle heves főfájást biztosan megszüntet. Egy doboz (24 pasztilla) ára 1 korona 20 fillér minden gyógy-szeriárban.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Tóth Károly, volt kunmadarasi ref. lelkesz 86 éves korában Hódmezővásárhelyen. Az elhunyt tizennyolcz éve nyugdíjban volt. A debreczeni egyetem javára már régebben 20,000 koronáról szóló takarékpénztári könyvet adott s most 14,000 koronát hagyományozott a kiskunmadarasi tantóknak és ugyanannyit a hódmezővásárhelyi tantóknak. — Steinhausz László, nyug. magy. kir. műszaki tanácsos, 51 éves korában Lőcsén. Az elhunyt ismert nevű és jeles műépítő volt. Emlékét az országban több nevezetes épület őrzi, így a kassai dóm, a melynek restaurálásában szintén jelentős része volt. A király érdemejéért a koronás arany érdemkereszttel, majd pedig a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki, Lőcsé város pedig díszpolgárává választotta. Steinhausz tagja volt a Műemlékek Országos Bizottságának is. — Leóczy Géza, nyug. magyar kir. erdész, 63 éves korában Sóbánya községben. — Felsőbaki Smig István gyógyszerész, 42 éves korában Kolosván. — Farkas György, székesfehérvári tanító, 35 éves korában Budapestben. — Lihotzky Lajos, kuriai bíró, 69 éves korában Fiumében. Holttestét Turóc-Beszterozére viszik, s ott temetik el. — Id. kibédi Péterffy Domokos, 74 éves korában Marosvásárhelyen. — Sényi Dezső, köznéb-

nyai tisztviselő, 25 éves korában Petrozvényben. — Markovits Vilmos, nyomdabudalodnos, 48 éves korában Budapestben. — Kondrát Imre, magy. kir. postamester, az arany érdemkereszt tulajdonosa, Somogy vármegye törvényhatósági bizottsági tagja, 61 éves korában Budapestben. Holttestét Barcsra vitték s ott a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. — Manajló Tivadár, görög-katolikus áldozópap 50 éves korában Cselej községben. — Biró Antal Mór, esztergomi főegyházmegyei pap, nyug. tanár és jószágkormányzó 64 éves korában Kőszegen. — Mezei Miksa, ciszterciata-rendi áldozópap életének 54-ik. Áldozópapságának 31-ik évében Szentgotthárdon. — Ifj. Paler József, kiskunhalasi városi képviselő, takarékpénztári igazgatósági tag, 49 éves korában Kiskunhalason. — Binder Pál, gyári cégvezető, 56 éves korában Budapestben.

Idős öv. 6-moraviczai Heinrich Ferenczéné, szül. Stricker Mária, 83 éves korában Budapestben. — Özv. Weblin Lajosné, szül. Szávits Karolin, 69 éves korában Székesfehérváron. — Özv. Szomjas Edéné, szül. Szűcs Fanny, 42 éves korában Halmaj községben. — Özv. Kismutniki Malonyay Ignaczné, szül. csajági Csajághy Krisztina, 91 éves korában Temesváron. — Botschner Jánosné, szül. Balányi Anna, 30 éves korában Segesváron. — Dancsházi Székely Imréné, szül. magyaroszi Antal Zsófia, 60 éves korában Debreczenben. — BARABÁS SÁNDORNÉ, szül. Kiss Erzsike, 25 éves korában Huszton.

Szerkesztői üzenetek.

Szemek. Halóds. Nem mondjuk, hogy épen rossz versek, de a mi majdnem nagyobb baj, középserűek. Azt a benyomást teszik, mintha inkább az ambicióz szörfölte volnának, nem a belülről ható költő megilletődési. Nem tudnak meglevenedni a költő lelkeben.

Éjszakák. Kódos ábrándok, a melyekből nem tud kialakulni semmiféle kép s a melyek ezért ép úgy szét is foszlának, mint a hajnali köd.

Éjente. A búszke. Nagyon fiatal, fanyar, vadóc ízü dolgok még, de itt-ott mintha megcsillanna bennük valami, a mi fölédre képes anyagnak látszik.

Ha az őszi szél súvít a tarlóföldeknek, kijönös elő kell lenniük, mert kstarhst szerznük, alighogy észrevesszük. És ilyenkor szokás, hogy a Fay-füle valódi sodoni ásvány-pasztilla készlet legyenek, hogy így a katarhst mindjárt keletkezésében kényelmesen és hivatalosan zavar nélkül kiküzdhető legyen. A Fay-füle valódi sodoni kitűnő hatása folytán világírt szerzet és ma már számtalan ezer embernek nélkülözhetelenné vált. Az ára alacsony: 1 K 23 f-be kerül doboza és kapható minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvízkereskedésben. Kérem figyelni, hogy holmi utánzatot ne adjanak. Vezetékszerűség Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzert, Wien IV/1, Grosse Neugasse 27.

Első Leánykínázató Egylet mint szövetkezet. Gyermekek- és életbiztosító intézet Budapestben, VI. ker., Teréz-kört 40-42. Alapították 1863-ban.

F. év július havában 2,014,500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,696,000 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. — Biztosítási összegek fejében 128,504 K 02 f. fizetett ki. — 1908 január 1-től július 31-ig bezárólag 11,775,900 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 10,123,300 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. — Biztosítási összegek fejében a folyó évben 898,518 K 91 f. és az intézet fennállása óta 13,296,404 K 82 f. fizetett ki. — Ezen intézet a gyermekek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legelőnyösebb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

!! Övjátok lábaitokat !!

Tyukszentől, hólyagtól, gimfólól. Minden baj féknyen a kellemetlen izzadás és talpégzés megszűnnek a —
b. elűst dr. Högyes-féle imprágnált asbest-talpaknak viselése által. Píronkút K 2, K 1, és 60 fill. Szeküldés után. Wien, L., Dominikanerbastei 24. Árjegyzék ingyen.

Sachsen-Altenburg. **Technikum Altenburg.** Gépépítés és elektrotechnika. Pírkücs. Antonböhltscha. Légyess-és vizsákna. Program ingyen.

Vásároljon Svájci selymet!

Kérem 10 filléres levelezőlapon mintákat újdonságainkból fekete, fehér vagy színesben 1 K 15 f-től 18 kor.-ig méterenként. Különlegesség: Messaline, Crepe de chine, Taftetas (hírfon sz. társasági, menyasszonyi, bál), és azazai föllettekra, ugyisint bluzokra, kölére stb. valamint himzett bluzok és öltönyök batistból vagy selyemből. Mi csak garantiált szolid selymeket adunk el közvetlen magánfelvételre és már vámentesen szállítjuk házbaz. 12084

SCHWEIZER & Co., Luzern U/23. (Svájcz.)
Selyemszövet-kereslet. — Kir. udv. szállító.

A Bór- és Lithion-tartalmu Salvator-forrás

kitűnő sikerrel használtatik vesébajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és közszenyél, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.

Húgyhajtó hatású!

Vármets! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá! Budapest, Iraklár Edeakty L. urul.

Vesszőparipaliliumtejszappan

Bergmann és Társa czigélt Dresden és Tetschen E.m. a naponta beérkező előismerő levelek bizonyossága szerint most és a jövőben is a leg-hatásosabb szappan marad az összes gyógyszappanok között, seplő ellen, valamint gyöngy, puha bőr és rózsás arczon elnyerésére és megáztatására. Darabja 80 fillért kapható minden gyógyszerárban, és drogeriában, illatszerek és fodrászüzleteben.

MARGIT GYÓGY-FORRÁS

(Margittelep) Beremegye) gyomor, belek, húgyhólyag s különböző a légszervek hurutos bántalmainál igen jó hatású még akkor is, ha vérzések esete forog fenn.

Megrendelhető: Edeakty L.-nél Budapestben és a forrás kezelőszéknél Munkácsban. 12086

SAKKJÁTÉK.

A 2601. számú feladvány Kintsig Róbertől, Fakerten.

VILOS.

Világos indól és a második lépésre mattolt ad.

KÉPTALÁNY.

LITZNA

A 28-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Boldogság fájdalom s keserűséggel együtt meg nem állhat. Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivat: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A rohitschi étvágyat gerjeszt, előmozdítja az emésztést és szabályozza az anyagcsereit. Nagybani raktár Magyarország részére: Hoffmann József, Budapest, V., Báthory-utca 8.

NERUDA féle pipere BORAX

Petról Neruda

Készíti **NERUDA NÁNDOR** BUDAPEST IV. KOSSUTH-LAJOS UTCA 732. 1 üveg ara 1 korona 50 fillér.

Ne tétovázzék, ha fáj a feje, hanem használjon acornal

Beretväs - pastillát

amely 10 peyer alatti a legmáskább migrénnél és fölfájást elűntszítja. — Ára K 1.20. — Képlési minden gyógyszerárban és drogeriában. — Orvok által ajánlja. — Készíti: Beretväs Tamás gyögz. Munkácsen. 3 dobozról ingyen postai szállítja.

Vegyí tisztítás, ruha-festés, gőzmosás
 ezimű-ismertető-füzetet bárkinék bérmentve küld Haltenberger Béla, Kassa. ▲▲▲▲▲

Szépítő Kúrát
 végezhet mindenki odahaza, ha egy dr. Jutassy-féle szépítő készletet beszeres.
 Bőrszépítő készlet a normális, ép, tiszta arc bőr szépségének ápolására és megőrzésére; száraz, sötét, durva, hámló, feszülő, viszkető, hervadó bőrre; ráncok és libabőr ellen.
 Bőrgyógyító készlet a fűnyes, zsíros, pörös, pattanásos (vimeritis), eres, vörös arc, vörös orr, vörös kéz, lagyási foltok és izadá ellen.
 Bőrtisztító készlet. Elsárgult, leharvult napfény-oltott arckifejezésre, szepítő és májfolt ellen.
 Hámlasztó készlet. Leucosolok, tégpörösök, pattanás-nyomok, rózsapattanás (rosacea) bőrkeményedés, bőrvírág, himlőhely és sebhely ellen.
 Haj-gyógyító készlet hajkorpá, hajhullás ell. s kopaszod. megakadályozására.
 Ezen készletek fel vannak szerelve a megfelelő szappannal, szükséges kozmetikai eszközökkel és szerekkel, melyeknek biztos hatásait 1802 óta ezer és ezer arcon tapasztaltuk s a melyeknek ártalmatlanságáról az indestől Görögorszáig: dr. Jutassy József kozmetikus bőrgyógyász, egészségértandár keszkekedik, kinek receptjei szerint a szerek készülnek. A kísérítő használati utasítás alapján mindenki sikerrel kezelheti önmagát azon szépség-hibája ellen, melynek megfelelő készletet beszeres. Jutassy dr. «Szépségápolás» c. könyve minden kiegészítő melléklettel van. Minden egyes készlet ára 5 korona.
 Készíti és elárulja személyesen vagy posta útján a **Kozmetikai Gyógyintézet** Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. sz. I. em.
 Kapható vagy megrendelhető az intézetnél minden gyógyszerárban. — Főraktár: Török József gyógyszerár 12408 Budapest, VI., Király-utca 12. szám. 12402

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
 Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Éreztetőszert gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Tízgyógyeztető, ideg-12866 orsító és vérvajító szer.
 Kínó sz. 3000-nél több orvosi vélemény. **J. SERRAVALLO, Triesto-Bariola.**
 Vástartható a gyógyszerárakban filléres árukban a K 2.60, egész literes üvegekben a K 4.80.

Akar-e szép lenni?
 Akkor ne használj más, mint a legjobb-ak általában — elismert —
Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot, a melytől rózsás, üde, selymes arcbőrt nyer, eltünteti a ráncokat, seplőt, májfoltot, pattanásokat, stb.
Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkíméletlenebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló hámszer torok-, szemszűny-ladás, izadás és szájbőr ellen. A fogak fehérítése és épen tartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint univerzális hámszer gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelkismerettel ajánlható.
 — Egy doboz ára 30 és 75 fillér. —
Rogátsy-féle borax-orám 1 K, borax-szappan 80 f., borax-póder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.
ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája, Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND ÖSSZES MŰVEI
 Közrebecsátja GYULAI PÁL
 Most jelent meg a XII. kötet:
Forradalom után
 *
Még egy szó a forradalom után
 Ara füzeve — — 5 kor. 40 fillér, vászonkötésben 7 « 80 «
 Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapest, VI. ker., Andrassy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Svájosi hímezek
 pompás rajzolatok, mindig a legújabb! — Menyasszonyi kalengyének igen ajánlatos. — Ezeneken megismerheted a legújabb hímeztudományt és a díszes bluzokat szállít utánvedt a Magyar Nemzeti Művészeti Társaság. — **Grass in Dornbirn, Altweg 21, Vorarlberg, Svájc** — a legújabb hímeztudományt és a díszes bluzokat szállít utánvedt a Magyar Nemzeti Művészeti Társaság. — **Grass in Dornbirn, Altweg 21, Vorarlberg, Svájc**

Fülbetegek,
 kik fulugásban szenvednek és nehezen hallanak, kérjenek prospektust a legújabb elektromos fülszűrőkről (a fülből alig látható). Kapható kizárólag Németi Móránál Nagyváradon, Nagyvásártér 14. I.
Felköszöntő könyv.
 Magyar **Pohárköszöntő.**
 Az életben előforduló minden alkalomra
 Ára kemény kötésben 2 K.
 Az összeg és 20 fill. postaköltség előzetes beklűdése ellenében bérmentve küldi

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t. Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedés.
Színművek, monológok és dialógok
 teljes jegyzékét kívánatra ingyen küldi meg
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t. Budapest, VI., Andrassy-út 21.
 Most jelent meg!
 Magyar nyelven először!
VALLOMASAIM.
 J. J. ROUSSEAU világhírű műve.
 Fordította: **BOGDANFFY ÖDÖN.**
 Két kötet.
 A Rousseau halála után megjelent «Confession» magyar fordítása. — A nagy gonddal készült és költő életének ön-életrajza. — A XVIII. század legnagyobb hatású munkája. Az éon melancoliájának költsége.
 Ára a két kötetnek 8 K
 Kiadja **LAMPEL R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t. Budapest, Andrassy-út 21. és kapható minden könyvkereskedésben.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

ZEISS féle
PALMOS-KAMARÁK
 könnyű fémből, gyúpontrészalóval és
ZEISS-féle tárgyuvegek
 a legjáratosabb rétnagyságokban.
 — Tessék prospektust kérni P 157. —

 12471
ZEISS-féle TÁBORI TÁVCSÓ
 a képek tokozott plasztikájával.
 — UJ MINTÁK. —
 Beszeresethető valamennyi optikai üzletben, ugyszintén:
 BERLIN LONDON
 FRANKFURT A. M. ST. PETERSBURG
 HAMBURG WIEN
CARL ZEISS
 JENA (NÉMETORSZÁG)

30 f. egy-egy száma a **regényeknek és elbeszéléseknek.**
 Magyar Könyvtárban (Szerk. Radó Antal) megjelent

- Ady Endre.** Sápát emberék és történetek. (497.)
- Ágai A.** (Porz.) A Viola Vera és egyéb elbeszélések. (24. sz.)
- Ambrus Zoltán.** Hajóútról. Nyolc elbesz. (56.)
- Aranykálók.** Hét elbeszélés. (204. sz.)
- Berzsenyi báró és családja.** Tölrázok a mai Budapeston. (284—285. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgyessy M. (82. sz.)
- Adós híressé! Regény.** Ford. Tóth B. (124. sz.)
- Csehov.** Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. Fordította Szaizó E. (60. sz.)
- Elbeszélések.** Ford. Barabás A. (326. sz.)
- Cyprián (Andor) József.** Margitka szökése és egyéb történetek. (190. sz.)
- Daudet Alphonse.** Az utolsó leckora és egyéb történetek. (A Comtes du Landeból.) Ford. Marquis Géza dr. (438. sz.)
- De Amicis Edmondo.** A bor és egyéb apróságok. Ford. Tóth B. (7. sz.)
- Dickens.** Vazlatok. Ford. Pogány I. és Pogány M. (205. sz.)
- Dostojevszkij.** A játékos naplója. Regény. Ford. Szabó E. (169—170. sz.)
- Droz G.** Az ur, az asszony és a baba. Rajzok a családi életből. Fordította Béri Gy. (39. sz.)
- Ebner Eschenbach.** Mária. Krampanpuli és egyéb elbeszélések. Fordította Radó Agnes. (471. sz.)
- Endrédi Sándor.** Ghitia. Az otthon világából. (212.)
- Faludi Ferenc.** Három elbesz. a Téli éjszakákból. Ford. Radó A. (211.)
- Farina Salvatore.** Erősebb a szerelemmel. Regény. Fordította Tóth B. (119. sz.)
- Fáy A.** Válogatott mesék. Bevezetéssel ellátta Badics F. (54. sz.)
- Collins Wilkie.** Párhaj az erdőben. Ford. Mikes I. (366. sz.)
- Collins Wilkie.** A jóslat. Ford. Mikes Lajos. (403. sz.)
- Conan Doyle** Doktor Holmes kalandjai. (Detektív történetek.) (189, 222, 273, 320, 417. és 457. sz.)
- Az Ágra kincse.** A Sherlock Holmes-estek V. füzet. Ford. Mikes L. (378—9. sz.)
- Coppée.** Henriette. Fordította Bottlikné Tölgy

